

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

ILLUSTRERAD TIDNING

IDUN

GRUNDLAGD AF FRITHIOF HELLBERG

FÖR KVINNAN OCH HEMMET

SÖNDAGEN 15 OKTOBER 1911.

HUFVUDREDAKTÖR OCH ANSV. UTGIFVARE
JOHAN NORDLING.BITR. REDAKTÖR: ERNST HÖGMAN.
RED.-SEKRETERARE: ELIN WÄGNER.

Gill Mästersångarens hyllning.

*En vädjan till
alla beundrare af
Arvid Ödmanns konst*

DET STUNDAR en viktig märkes- och högtidsdag för alla vänner af vår tondramatiska konst tisdagen den 17 i denna månad. Då tar nämligen den svenska operascenens främste lyriska tenor sedan ungefär fyra decennier tillbaka, hr Arvid Ödmann, afsked från Kgl. teatern och den publik han tjusat och hänfört med sina toner, och rollen han valt för detta sitt sista sceniska uppträdande är Romeos, den kärlekstrånande veronesarens, i Gounods opera.

Vi kunna redan i förväg tänka oss hvilka stormande hyllningar, som då skola möta den uppburne konstnären från en till sista plats fullsatt salong, hyllningar, som visserligen komma att göra ett starkt intryck för stunden, men som skola förflyktigas, så snart ridån fallit för sista gången och det elektriska ljuset släckts, ty applåderna tystna och ärekransarna vissna — endast minnet skall bevara kvällens högtidsstämning.

Men ett flertal varma beundrare af Arvid Ödmanns konst ha ansett, att hans insats i vårt musiklif förtjänar ett varaktigare hugfästande än en blomsterhyllning, och det är på uppmaning från dem, som Idun härmed riktar en kraftig vädjan till alla vänner när och fjärran af den utmärkte sångarens konstnärskap att medels penningbidrag medverka till åstadkommande af en af våra främsta porträttmålare utförd bild af Arvid Ödmann i någon af hans favoritroller: Romeo, Fernando eller Zéphoris, som man sedan tänkt sig införlitvad med Musikhistoriska Muséets samlingar.

I denna lokal blir porträttet nämligen lätt tillgängligt för en och hvar, medan dess placering i en artistfoajé skulle göra

*Ett minnesporträtt
af sångaren för
Musikhistoriska Museet*

det så godt som oåtkomligt för allmänheten.

Vi uppmana alltså de hugade inom vår läsekrets, såväl i Stockholm som provinserna, att godhetsfullt *genast* eller *inom de allra närmaste dagarna* insända till *Iduns redaktion, Stockholm*, eventuella penningbidrag, och kunna de personer, som så önska, därvid bilägga sina visitkort, hvilka på sångarens högtidsafton den 17 oktober komma att tillställas honom, lämpligt monterade i form af en minneskrans från "Iduns insamling". Ju flera kort vi alltså få nöjet mottaga, dess större och intressantare blir gifvetvis kransen. Men för att ett sådant arrangemang öfver hufvud skall kunna åvägbringas, måste bidragen ingå till redaktionen *senast måndagen den 16 dennes*.

Vi betona, att hvarje bidrag, *äfvén det minsta*, är välkommet, ty det gäller också att visa sångaren, att en stor och minnesgod publik hela landet rundt denna dag äfvén genom smärre belopp bringar honom uttrycken af sin tacksamhet för mångårigt framgångsrikt arbete i skönhetens tjänst.

Listor för insamlingen i hufvudstaden finnas utlagda å tidningen Iduns expedition, Mästersamuelsgatan 43, 1 tr., samt i Allmänna tidningskontoret vid Gustaf Adolfs torg. Bidrag från landsorten kunna lämpligast insändas till redaktionen i postanvisning eller, om visitkort är bifogadt, i rekommenderadt bref.

Insamlingen i sin helhet pågår till och med *måndagen den 23 oktober*, hvarefter fullständig redovisning öfver de influtna medlen skall offentliggöras i tidningen.

Stockholm den 12 oktober 1911.

RED. AF IDUN.

WETTERGREN & KERBER
DIREKTÖR DAN BROSTRÖM

Barrisig 12

Om barnförlamningen.

För *Idun* af öfverläkaren Dr Thure Hellström.

SOM EN MÖRK SKY öfver hela vår vackra höst har legat förskräckelsen inför den stumma och för lekmanögen gåtfulla farsoten och särskildt alla föräldrar ha med oro gifvit akt på dess framfart. Vi ha därför känt oss öfvertygade om att en uppsats i ämnet från auktoritativt håll skulle mottagas med tacksamhet af vår läsekrets och bidra till att minska okunnigheten om sjukdomen, likaväl

som den på sina håll öfverdrifna fruktan för okända faror. Doktor Thure Hellström, öfverläkare på Stockholms epidemisjukhus och den i vårt land som med mesta erfarenhet och sakkunskap kan yttra sig öfver barnförlamningen, har varit nog älskvärd att trots sin stora arbetsbörda lämna *Iduns* läsare nedanstående populära redogörelse för årets landsplåga — barnförlamningen.

SEDAN I VÅRAS och början af sommaren har öfver stora delar af vårt land en sjukdom dragit fram, som på sin väg spridd död och sorg vida omkring samt bland allmänheten väckt känslor af oro och fruktan i högre grad, än hvad man vanligen annars får se och höra talas om. Och när sjukdomens namn, barnförlamning, blifvit nämndt, har man sett kinder blekna och hjärtan klappa af ångest för den eller dem, som inom den närmaste kretsen kunde vara i fara att falla offer för den fruktade sjukdomen.

Sjukdomen har i det namn, den fått, sina förnämsta kännetecken. Den har företrädesvis sökt sina offer bland barnen, och förlamningar af större eller mindre delar af kroppen har den ofta kvarlämnat såsom ett minne för lifvet hos dem, som öfverstått dess angrepp.

Denna sjukdom har länge varit känd af läkarna, men på grund af den mångfald af symptom, hvarunder den visade sig, hade den sammanblandats med andra sjukdomar, till dess att en tysk läkare, Heine, år 1840 lämnade en skildring af densamma, hvarigenom den kunde skiljas från andra sjukdomar med liknande symptom. Det blef sedan företrädesvis svenska läkare, som genom noggrant studium af sjukdomen, dess symptom, dess lokalisation i hjärnan och ryggmärgen samt dess epidemiologiska utbredning, spridde ljus öfver densamma och vidgade våra kunskaper därom i högst betydlig mån. Professor O. Medin, öfverläkaren J. Rissler och docenten Ivar Wickman äro de svenska läkare, som vi hafva att tacka för grundläggande studier öfver barnförlamningen, och deras namn nämnas också med vördnad öfverallt i den rikhaltiga litteratur, som på alla kulturspråk numera uppstått berörande denna del af medicinen.

Sjukdomen hade förr uppträdt endast sporadiskt, d. v. s. med enstaka fall här och där. Men så småningom hade den ändrat karaktär och visat benägenhet för epidemiskt uppträdande; och på senare åren började man allt mera att få höra, huru mer eller mindre talrika fall däraf inom en viss tidrymd uppträdt på samma plats. Allt tätare kommo meddelanden om uppträdande epidemier, och allt större blef antalet angrifna. Särskildt stora och vidt utbredda epidemier iakttogos i Sverige och Norge, i Österrike och olika delar af Tyskland samt äfven i Frankrike och Holland. Men icke blott i Europa härjade sjukdomen; äfven från Amerika och andra världsdelar omtalades dess uppträdande i större eller mindre epidemier.

År 1905 hemsöktes stora trakter af Sverige synnerligen svårt; öfver 1,000 personer an-

grepos då af barnförlamning. Docenten Wickman har i ett större arbete skildrat denna epidemi. Han reste själf omkring till de af sjukdomen hemsökta trakterna, och med outtröttlig omsorg och berömlig energi forskade han efter och studerade de olika sjukdomsfallen, följde sjukdomens spridning från trakt till trakt, från hus till hus, från skolorna, där barnen samlades, till hemmen, dit de återvände och förde den med sig.

Dr Wickman kunde påvisa sjukdomens spridning från person till person och visade, att den kunde spridas genom personer, som ledo af en ytterst lindrig sjukdomsform, eller genom personer, som åtminstone till det yttre voro fullt friska och ej hade kännning af något slags sjukdom.

Vid närmare studium af sjukdomen under de nämnda epidemierna hade man funnit, att det icke endast var barn, som angrepos däraf, utan att äfven fullvuxna personer i afsevärdt antal också insjuknade. Man hade också iakttagit, att sjukdomen ofta förlöpte, utan att några förlamningar uppträdde. Namnet barnförlamning syntes därför i många fall olämpligt, och dr Wickman föreslog, då han ansåg det gamla namnet med vår nuvarande kännedom om sjukdomen behöfva förändras, men ej kunde finna något, som fullt angaf sjukdomens art, att sjukdomen skulle benämnas efter de två forskare, som först af alla utredt dess egentliga väsen, och kallade den den Heine-Medinska sjukdomen. Detta namn har i den utländska litteraturen redan vunnit burskap och användes numera rätt allmänt.

Sjukdomen uppträder sporadiskt när som helst oberoende af årstiderna, men epidemiskt har man sett den uppträda vanligast under somrarne och början af hösten. Äfven vintertiden har man sett epidemier däraf kunna uppkomma. Hvarför den ena trakten framför den andra hemsökes, kan man ej säga. Några särskilda egenskaper i naturen hos de hemsökta trakterna, som gjort dem mera mottagliga än andra, kunna ej påvisas. Men man har sett, att en trakt, där många fall ett år förekommit, följande år gått fri från sjukdomen. Det har sett ut, som om en viss oemottaglighet, s. k. immunitet, skänktes åt invånarne på den förut hemsökta trakten.

Den Heine-Medinska sjukdomen visar synnerligt stor benägenhet att angripa barn ända från den allra spädate åldern. Jag har sett ett 7 veckors barn angripas däraf. Men äldre och fullvuxna förskonas ingalunda af densamma. Med stigande ålder bli dock sjukdomsfallen relativt mera sällsynta. Den högsta åldern jag iakttagit hos någon patient i Stockholm har

varit 35 år; men patienter öfver 50 år hafva på andra håll behandlats för denna sjukdom. De fullvuxna få ofta synnerligen svåra former af sjukdomen, och många i ungdomens och mannaålderns fulla kraft stående personer hafva fallit offer för densamma, som antingen lagt dem i grafven eller gjort dem till invalider för lifvet.

Dödligheten i barnförlamning har på olika ställen varit ganska olika, men i allmänhet torde den efter gjorda sammanställningar af inträffade fall kunna beräknas till ungefär 15—20 procent af de insjuknade.

Några förhållanden, som skulle kunna gynna uppkomsten af sjukdomen hos vissa personer framför andra, känna vi ej. Det har icke varit de klena och sjukliga, som företrädesvis angripits, utan det har varit förut fullt friska och starka både barn och fullvuxna. Vi se ju, huru ofta barnförlamningen träffat unga värnpliktiga, som förut ej vetat af några krämpor. Att vaccinationen eller antidifteriserum skulle gynna sjukdomens uppkomst, är ett fullkomligt obestyrt och ovederhäftigt prat. Ingen af våra patienter i Stockholm har, såvidt jag vet, förut haft difteri eller behandlats med antidifteriserum, och af de små barn, som sjuknat, voro flera ovaccinerade.

Det manliga släktet synes vara något om än obetydligt mera mottagligt än det kvinnliga, om man får döma efter de uppgifter, som hittills lämnats. Men det har säkerligen berott på rena tillfälligheter, att antalet manliga individer, som fallit offer för sjukdomen, varit större än de kvinnliga. Någon anledning, hvarför de bägge könen i detta hänseende skulle förhålla sig olika, finnes icke.

Barnförlamningen börjar i de allra flesta fall med frysningar, feber, kräkningar, allmänt illamående och värk i kroppen, alldeles som vid influensa eller en vanlig s. k. förkylning, och det är ofta under de första dagarne svårt eller omöjligt att bestämdt uttala sig om den föreliggande sjukdomens verkliga natur. Men då man hör de sjuka klaga öfver svår värk i hufvudet och nacken eller ser de små barnen, som ej kunna klaga sin nöd med ord, med nacken styf och ofta något tillbakaböjd, samt märker, huru de visa tecken af smärta, då man söker böja hufvudet framåt, väckes tanken snart på, hvad det är för sjukdom, man har framför sig. Och man styrkes allt mera i sin uppfattning, då man märker, huru smärtsamt den sjuke beröres af hvarje vidröring och hvarje försök att ändra hans läge i sängen. Barnet vill helst ligga alldeles stilla, det kryper ofta ihop, tydligen för att minska spänningen i lemmarne, och vid försök att sätta det upp i sängen visar det ofta tecken af, att man gör det illa.

Den sjuke försjunkar ofta i ett tillstånd af slöhet, ibland nästan fullständig medvetlöshet. Mödrarna anmärka ofta, att barnen blifvit dåsiga och velat sofva mycket.

Rubbningar från tarmkanalen hafva ibland iakttagits i sjukdomens början.

Efter nu nämnda "initialsymptom", som kunna variera rätt betydligt, och som kunna räcka en eller flera dagar, uppträda de symptom, som för sjukdomen äro så karaktäristiska, nämligen förlamningarna.

Dessa förlamningar kunna vara af högst växlande beskaffenhet både med afseende på lokalisation och styrka. De vanligaste äro de, som träffa de nedre extremiteterna. De sjuka gå snubblande, äro färdiga att falla, om de ej stödjas, eller också förlora de alldeles förmågan att gå eller stå. Ej fullt så ofta äro armarne angrifna. I de svårare fallen bli armarne eller benen, ibland både armarne och benen full-

Prenumerationspris:

Vanl. upplagan:	Praktupplagan:
Helt år ..... Kr. 8.50	Helt år ..... Kr. 8.—
Halft år ..... » 3.50	Halft år ..... » 4.25
Kvartal ..... » 1.75	Kvartal ..... » 2.25
Lösnr. .... » 0.12	Lösnr. .... » 0.15

Iduns Byrå o. Expedition, Stockholm, Mästersamuelsg. 43.

Redaktionen: Riks 1646. Allm. 9803.	Expeditionen: Riks 1646. A. 6147.
Kl. 10—4.	Kl. 9—6.
Red. Nordling: Riks 8860. A. 402.	Annonskontoret: Riks 1646. A. 195.
Kl. 11—1.	Kl. 9—6.
Verkst. direktören kl. 11—1.	Riks 8859. Allm. 4304.

Annonspris:

Pr millimeter enkel spalt:	Utländska annonser
25 öre efter text.	debiteras 50 öre med
30 öre & textside.	20 % förhöjning & sär-
20 % förhöjning & särskild begärd plats.	skild begärd plats.

HEM.

komligt orörliga och slappa, utan att de sjuka kunna flytta dem, på sin höjd kunna de vrida dem något litet eller svagt röra på fingrar eller tår. Hufvudet blir ofta slapt och kan ej hållas upprätt, det rullar hit och dit, då den sjuke sättes upp. Ofta angriper förlamningen själfva bälens muskler, så att patienten ej kan sitta i sängen. Ibland angripas andningsmuskelnerna och mellangärdet, hvarigenom svårighet, till slut omöjlighet att andas inträder, och den sjuke dör af kväfning, hvilket också är fallet, då själfva andningscentrum i hjärnan angripes.

De som dö af barnförlamning, dö till största delen på det sätt, att deras andningsmuskler förlamas, hvarigenom kväfningsdöd följer.

Då det första sjukdomsstadiet gått öfver, upphöra i de flesta fall smärtorna, och i de fall, då döden ej omedelbart följer därpå, försvinner slöheten och medvetandet återkommer, så att de sjuka sedermera under sjukdomens förlopp hafva fullt och klart medvetande om sitt tillstånd, naturligtvis under förutsättning, att de nått den ålder, att de kunna fatta det.

De ofvannämnda förlamningarna i armar och ben samt bälens och respirationsmuskelnerna bero på förstörelser i ryggmärgen, som sjukdomen fört med sig. Men vi se också mycket ofta förlamningar, som visa, att äfven de nerver, som utgå från hjärnan, blifvit angripna. Somliga bli sneda i ansiktet, andra vinda med ögonen, somliga kunna ej röra tungan ordentligt och kunna därför ej tala som vanligt och få svårighet att svälja eller att tugga o. s. v.

Förlamningarna såväl i ansiktet som å den öfriga delen af kroppen kunna vara mycket olika. De kunna vara ensidiga eller dubbelsidiga, de kunna kombineras på olika sätt t. ex. i ett ben och i en arm eller i bägge benen och en arm. De kunna vara inskränkta till en af hufvudets nerver eller också träffa flera af dem samtidigt; de kunna träffa hufvudets nerver och en eller flera af extremiteterna, så att på detta sätt kunna uppstå en hel mängd olika typer, hvarunder sjukdomen kan visa sig. Allt detta beror på, hvilka delar af hjärnan eller ryggmärgen eller huru stora delar därpå, som af sjukdomen angripits.

Om de sjuka öfverstå sin sjukdom, händer ej sällan, att förlamningarna fullständigt gå tillbaka, men ofta visar sig, att endast en del af förlamningarna går tillbaka, under det att andra bli kvarstående för lifvet, detta beroende på, huruvida de delar af hjärnan och ryggmärgen, som angripits af sjukdomen, blifvit förstörda eller endast på sådant sätt angripna, att ett återställande till normala förhållanden kan äga rum. De förlamningar, som oftast visa sig bli bestående för lifvet, äro de, som träffa benen, men dessa förlamningar äro ju också de vanligaste. De muskler, som visat sig i början hafva varit förlamade, men där förlamningen gått öfver, återvinna i allmänhet sin förra kraft och funktionsförmåga; men de muskler, där förlamningen blir kvarstående, blifva alldeles slappa, magra af och förlora för alltid sin förmåga att kunna sammandraga sig. En sorglig följd därpå blir ofta, att andra friska muskler i lemman eller å bälens, som af de förlamade musklerna ej erfara något motstånd, sammandraga sig, och småningom kunna därigenom uppkomma missbildningar af olika slag, som ytterligare förvärra tillvaron för dem, som råkat bli offer för denna sjukdom.

De som angripits af barnförlamning, böra vårdas på sjukhus, helst epidemisjukhus, där de kunna isoleras från andra sjuka. Om de vårdas i hemmen, bör det ske under iakttagande af nödiga försiktighetsmått för undvikande af smittas spridning. För isoleringen torde en tid af 4 veckor vara tillräcklig.

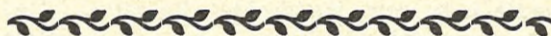
ALLA VÅRA minnen
spira ur ditt sköte,
alla våra tankar
hasta dig till möte,
du vårt väsens källa,
sol i sorg och tårar:
Hem, där evigt blomma
lifvets gyllne vårar.

Hvad vår dag har ljufvast,
hvad vår dröm har skärast,
heligast och renast,
för vårt hjärta kärast
bär från hemmets Eden
dagg i kransens grönska.
Hem, på dig vi tänka,
då vi be och önska.

Om vår stig oss ledde
långt ur dina grindar,
om vårt lif förströddes,
armt, för världens vindar,
dock vårt hjärta röres
vid ett barndomsminne,
dock en låga flämtar
öm fast matt därinne. —

När vår stund är kommen,
när vår natt är nära,
låt oss vara hemma
då hos våra kära!
Låt oss dö därhemma
invid hemsjöns stränder!
För oss sist till hvila
där bland våra fränder!

AXEL JOHANSSON.

Att barnförlamningen är en smittosam sjukdom, synes vara ställdt utom allt tvifvel, ehuru dess smittämne ej synes vara af samma beskaffenhet som en del andra smittosamma sjukdomars, hvilka vi känna till. En vanlig iakttagelse har varit, att endast en af familjens medlemmar sjuknat, under det att de andra gått fria. Men numera har man på många håll sett syskon samtidigt insjukna; i Stockholm insjuknade nyligen 3 syskon i en familj. Att en af föräldrarna insjuknat samtidigt med barnen, hafva vi också haft tillfälle att iakttaga. Samboende hafva ofta på en gång blifvit sjuka, och från samma hus hafva understundom fallen kommit det ena efter det andra. Lekkamrater hafva ibland fått följas åt till sjukhuset.

De som vårdat de sjuka, hafva vi aldrig sett blifva smittade, men från Kristiania har jag af öfverläkaren på dess epidemisjukhus fått veta, att två sjuksköterskor där angripits af barnförlamning och aflidit.

Det är ju möjligt att sjukdomen äfven i detta hänseende håller på att få en annan karaktär, än den hittills haft. Det är ju ej så sällsynt, att sådant kan inträffa, såsom framgår af medicinens historia.

Genom mellanpersoner har barförlamningen tydligen kunnat visas hafva blifvit spridd, och det är därför af vikt, att personer, som vårda dem, som äro sjuka i barnförlamning, iakttaga nödiga försiktighetsmått, innan de träda i beröring med andra människor.

Angående det, som vederbörande myndigheter föreskrifva för familjer, där barnförlamning uppträdd, eller det som för skolor eller andra anstalter därom förordnas, kan jag ej här närmare yttra mig.

De, som angripits af sjukdomen, skola ligga till sängs och hafva lugnt och stilla omkring sig. Behandlingen skall naturligtvis öfverlämnas åt vederbörlig läkare.

En stor del af de patienter, som fått barnförlamning, komma rätt bra ifrån sin sjukdom, såsom här ofvan sagts. En del får så lindriga former, att förlamningar knappast uppträda eller göra det i så lindriga former, att de ej orsaka något obehag för framtiden, hos en del får man se i början rätt svåra förlamningar bli bättre och gå tillbaka. Men tillräckligt många få, såsom vi förut nämnt, förlamningar kvarstående, som göra dem till invalider för lifvet. Det är af allra största vikt, att dessa patienter i rätt tid komma under verkligt sakkunnig behandling, då genom dylik behandling en del af härofvan omnämnda svåra följer af förlamningarna kunna i väsentlig mån förminska. Det ges numera särskildt utbildade specialister bland läkarna, som kunna bringa en god hjälp åt dessa svårt hemsökta patienter genom massage och gymnastik samt genom olika slag af bandager, skenor och andra anordningar, om de i någorlunda god tid få dem under behandling.

En allvarlig varning för kvacksalvare och andra ovederhäftiga personer, som särskildt på detta område äro fulla af löften och förespeglingar om lyckade kurer, vill jag i detta sammanhang uttala. En dyrbar tid kan förspillas, och de sjuka kunna därigenom undandragas en vård, som kan bringa dem mycken hjälp, om den kommer i tid.

En stående fråga är naturligtvis den, huru man skall kunna skydda sig mot den svåra sjukdomen. Några alldeles särskilda föreskrifter, hvarigenom man just skall kunna skydda sig för barnförlamningen, till skillnad från hvad som är att iakttaga mot andra smittosamma sjukdomar, gifvas naturligtvis icke. Men man får söka såvidt möjligt iakttaga hvad hygienien i allmänhet bjuder: renlighet framför allt, frisk luft i bostäderna och öfvervakande af att det, som kan vara hälsofördärfvande, undanskaffas. Matvaror böra väl förvaras, skyddas mot flugor o. s. v. Att resa bort eller skicka bort sina barn från trakter, där barnförlamningen är gängse eller dit den synes hota att komma, är ju en sak, som man ej kan motsätta sig, ehuru den väl ej står så mången till buds. Men lättare är att afråda från resor eller besök på trakter, där sjukdomen finnes. Att alltför mycket hängifva sig åt fruktan för sjukdomen, är en dålig sak.

På otaliga ställen i världen pågår bland läkarna en energisk forskning angående barnförlamningen. Mycket har man redan kommit till kunskap om, mycket återstår ännu att utforska. Det går alltid långsamt att locka ur naturen dess hemligheter. Men en dag skall nog ljuset lysa öfver områden, som med afseende på barnförlamningen synas dunkla, och seger vinnas i kampen mot denna sjukdom likasom mot så många andra sjukdomar, där striden syntes svår, men där den slutligen kröntes med framgång.

KOSTYMER

huru smutsiga de än må vara kunna genom kemisk tvätt blifva fullt användbara. Kanske behöfver Ni ej i år köpa någon ny kemisk tvätt och prässning af kostym kostar endast Kr. 4.50 hos Örgryte Kemiska Tvätt- & Färgeri A.-B., Göteborg.

Det är ej likgiltigt, till hvilken affär Ni vänder Eder, ty det är stor skillnad på kemisk tvätt och — kemisk tvätt.

KLIPPAN.

Modernaste Finpappersbruk.

Specialiteter:
Finare Post-, Skrif-, Kopie-
och Tryckpapper
samt Kartong.

Iduns textpapper tillverkas af Klippan.

Amelie Geijer f. v. Heijne.

DET KLAGAS ofta öfver att de gamla, goda och lugna hemmens tid är förbi, och att den jagande och oroliga tidsandan tränger in öfverallt och stör den harmoni, som en gång var hemmets dyrbaraste egendom. En viss sanning ligger nog i dessa klagovisor, ty det är verkligen svårt att undslippa det onda i tiden, om man inte på samma gång vill stänga dörren för det goda, som nya idéer och impulser kunna tillföra hemmet. Men hur svår denna konst än är, lyckas den dock för dem, som ha det moderliga hjärtat af guds nåde.

Till dessa vill jag räkna fru *Amelie Geijer f. v. Heijne*. Hon har förstått att skapa ett hem, där alla trivas, ett hem, där man känner den trygga ro och den värme, som endast en öm mor kan frambringa, ett hem, som räcker till för gamla och unga, för sorgsna och glada. För alla är hon den omhuldande och förstående, den tröstande och deltagande.

I dessa tider, när det klagas äfven öfver kärlekens obeständighet, är det ett nöje att kunna konstatera, att *Amelie Geijer* under ett trettioårigt äktenskap med häradschefen *Ernst Geijer* förverkligat den stora kärleken. Och den har varit så stor och så rik, att den delat med sig utåt som inåt och lyckliggjort alla som kommit i hennes närhet. Därför är hon också älskad och buren på händerna af sin man och sina barn, så som det icke förunnas många att blifva.

I det offentliga lifvet däremot har hon föga deltagit, därtill har hon varit allt för anspråkslös, ehuru hennes i eminent grad praktiska och administrativa begåfning nog kunde ha varit värdefull bl. a. på det sociala området. Men hon lider af det vanliga kvinnliga felet, brist på själfstillit och själfuppskattning.]

Till sin allmänna lifsåskådning är hon afgjordt gammaldags. Det har dock ej hindrat henne från att låta sina barn utvecklas i frihet, dit deras anlag fört dem, utan afseende på om deras vägar gått i helt annan riktning än hennes egen. Förklaringen härtill torde vara att hon i ovanlig grad är en ungdomens bundsförvant. Många äro därför också de unga män och kvinnor, som räkna besöken och festerna i det Geijerska hemmet på *Sirishof* bland sina ljusaste och gladaste barndoms- och ungdomsminnen, tack vare i främsta rummet den kärleksfullt omvårdande husfrun.

När nu fru *Amelie Geijer* i dessa dagar fyller 60 år, sändes henne tusen tacksägelser och lyckönskningar. Bland dem, som i icke minst tacksamt minne komma ihåg henne, torde nog vara hennes lärjungar i den lilla hemskola, hon i sin ungdom bildade på sin fars egendom *Bjelkesta* för gårdens barn. Denna blygsamma skola nämnes, därför att den var det första utslaget af *Amelie v. Heijnes* moderliga hjärta. Hon tyckte synd om barnen, som skulle gå den långa vägen till skolan i alla väder, och utverkade därför hos kyrkoherden att få undervisa dem hemma, hvilket framgångsrikt skedde i flera år.

Detta lilla drag från fru *Geijers* tidigaste ungdom är belysande för hjärtelaget hos denna kvinna, af hvilken hvar och en har mycket att lära på godhetens, enkelhetens och flärdfrihetens tyvärr ofta illa odlade fält.

Vi önska henne en lång och ljus lefnadsafton och framföra härmed de många vännernas tack.

A. M. H.

Moderskydd och sexualreform.

DE TRE OFÖRGÄTLIGA DAGARNE äro öfver. Det är mer än 100 kongresser, som *Dresden* denna sommar härbärgerat i sin ståtliga kongresshall inom den internationella hygieniska utställningen, hvilken i förbigående sagdt ännu aldrig sett sin like hvad vetenskaplighet, rikhaltighet och fulländad uppställning beträffar.

Jag undrar om någon af alla dessa kongresser kunnat lämna hos sina deltagare ett djupare intryck af betydelsefullhet än den första internationella kongressen för moderskydd och sexualreform.

Redan inledningsorden af kongressens ordförande, presidenten för den stora tyska föreningen "Bund der Mutterschutz" *justitierådet*

D:R ROSENTHAL.

vara blott objekt. Hon vill vara subjekt. Hon vill vara medbestämmande i allt, som rör individen och släktet. Därför vill hon också reformerande ingripa i sexuallifvet. Det vetenskapliga grunddraget för vår tid är fordringen på målmedvetenhet, äfven sexuallifvets. Det är lyckligt för en kongress att ha en sådan ordförande som *justitierådet Rosenthal*. Med en djupgående bildning — han är författare till såsom föregångsverk ansedda böcker inom psykologiska och moraliska områden — förenar han ett mildt, vänligt umgängessätt, som göra förhandlingarna behagliga. Komma kritiska ögonblick under diskussionerna, och sådana äro i brännande ämnen oundvikliga, verkar hans auktoritet absolut, för att genast åter efter kraftutvecklingen vändas i godmodighet och humor.

D:R DAVID

påvisade, hur i så ofantligt många fall kvinnan ensam får bära hela födandets börda, i stället för att samhället borde stödja och hjälpa

henne, både af humanitära och socialpolitiska skäl.

FRU LISCHNEWSKA.

Tyska folket ger redan sig själf — genom staten — årligen öfver en miljard i försäkringar och kommer ännu att gå ofantligt mycket längre på samma väg.

Om moderskapsförsäkringen talade sedan en hel rad delegerade från olika länder, hvarvid åsikterna betydligt divergerade, huruvida en dylik försäkringen bör vara privat eller statlig.

Första dagens eftermiddagsplenium var ägnadt åt ämnet: "Den ogifta moderns och hennes barns sociala belägenhet". Delegerade från åtta länder, äfven Sverige, gäfvos härvid församlingen till lifs sina skildringar, som täflade i dystert elände. Fabriksinspektören fru *Betzy Kjelsberg* från *Drammen*, Norge, visade den ljusaste taflan. Annars var det öfverallt ungefär samma förtviflan, samma nöd och samma brott.

Kongressens andra dag var hufvudsakligen ägnad åt vetenskaplig upplysning.

D:R HIRSCHFELD.

Doktor Magnus Hirschfeld från *Berlin* höll ett gediget och mycket intresseväckande föredrag om "Sexualvetenskap såsom sexualreformens grund". Han framhöll det egendomliga däri, att naturforskningen under årtusenden ouppmärksam gått förbi en så betydelsefull naturföreteelse som den mänskliga kärleken. Konsten har snart sagdt under alla de gångna generationerna sysslat med kärleken, men vetenskap och kärlek ha nästan stått som motsatser. Nu äntligen har vetenskapen beslutat genomtränga det mysterium, som kallas kärlek, och belysa dess blifvande, varande och verkande. Han slutade med uttalandet, att blott på vetenskaplig sanning som grund kan äkta sedlighet växa fram.

Dagen utfylldes sedan af föredragshållare från olika länder, som uppehöll sig vid den juridiska sidan af äktenskaps- och sexualreformer. *Doktor Emil von Hofmanns* tal lyckades därvid i högsta mån både förvåna och uppröra auditoriet — trots sitt stilla och lidelsefria anförande — när han framlade den österrikiska äktenskapslagens orimligheter, för att ej säga skändligheter. Församlingen sände därpå en sympatihälsning till den österrikiska äktenskapsreformföreningen.

På kvällen var ett storartadt möte, kongressens glanspunkt. Aftonen den 29 sept. 1911 står säkert för många af de närvarande som begynnelsen af en ny kulturrepok i mänsklighetens historia. 1200—1500 åhörare fyllde till sista plats den stora hallen. Deras andäktiga

Hudens vård.
GREME SIMON · PARIS

Enda medel som gör hyn vacker och len utan att irritera huden.

PARMAR
till IDUN 1909 och föregående år
tillhandahållas till följande priser: Iduns parmar, röda med guldtryck kr. 1:50. Iduns romanbibliotek, röda eller gröna 50 öre. Iduns Hjälpreda, röda eller gröna 50 öre.
Kunna erhållas i närmaste bokhandel eller direkt från Iduns expedition, om rekvisition och likvid i postanvisning insändes.

tystnad afbröts blott af deras hängifna bifallsyttringar. En obeskriflig stämning fyllde hjärtan och sinnen. Hade den tagit ord skulle det blifvit de jublande orden: en ny tid.

Doktor Iwan Block från Berlin var förste talare. Hans ämne lydde så: "Den sexuella frågan i forntiden och dess betydelse för nutiden". Han visade, hur den antika sexualmoralen var en typisk slafstatsmoral, samt huru som vår sexualmoral är en produkt af den klassiska tidens moral och således äfven den en slafstatsmoral eller med andra ord en dubbelmoral. För talaren var det karaktäristiska i antikens könsmoral missaktning för kvinnan, missaktning för den individuella kärleken, hvilken ansågs som en sinnessjukdom, samt missaktning för arbetet. Det sexualproblem, som föreligger i vår tid till lösning, är i första hand beroende af de sociala förhållandenas omgestaltning samt erkännandet af kvinnans själfbestämmande rätt. Närmaste mål för utvecklingen såg talaren i öfvervinnandet af den dubbla moralen.

Fru doktor Helene Stöcker talade därpå om "Kärlekens psykologi". Hon skildrade kärlekens inflytande på kulturen. Det var med varma och värtaliga ord hon bevisade kulturens tacksamhetsskuld till kärleken, därför att kärleken gjort personligheterna rika. All verklig kärlek är fruktbar, men frukten är icke endast och icke alltid — barn. Ju rikare personligheter, desto rikare gemensamhet.

D:R STÖCKER.

Dr Helene Stöcker är redaktör för "Die neue Generation", som är organ för det tyska "Bund der Mutterschutz und Sexualreform". Hon har utfört ett banbrytande arbete af allra högsta betydelse.

Den siste talaren var doktor Marcuse från Leipzig. Han framlade i ett utomordentligt talangfullt anförande sina åsikter om "Den sexuella afhållsamheten och den moderna kulturen". Det har blifvit en sexuell urspårning, som blott genom en sund sexualpedagogik kan häjdas. Ungdomen skall uppfostras till sträng själfbehärsknings och sedlig viljekraft, men af vuxna människor skall ej fordras försakande af sådant könslif, som individuellt och socialt uppehåller och befrämjar hälsa och moral.

Utrymmet tillåter mig ej att nämna alla de personligheter af rang, som voro närvarande vid denna kongress. Men fru Marie Stritt från Dresden vore det omöjligt att ej omnämna. Hon spelar en ofantligt viktig roll i den tyska kvinnorörelsen. Hennes finhet, klokhet och — skönhet göra alltid intryck. Hon var äfven en af de sex inbjudarne till kongressen.

Den uppburna författarinnan Grete-Meisel-Hess

FRU STRITT.

FRU MEISEL-HESS.

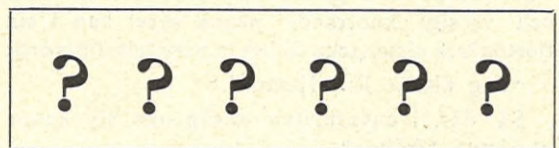
från Berlin hör äfven till de talarinnor, som publiken alltid beredvilligt lyssnar till. Likaså ungerskan Rosika Schwimmer, som kan fångsla auditoriet så länge som helst. Hon är ju för öfrigt väl bekant i Stockholm sedan rösträttskongressen i somras.

Den tredje dagen stiftades: "Det internationella förbundet för moderskydd och sexualreform". Nio länder bilda begynnelsen. Stadgar antogs och till styrelse valdes: Justitierådet Rosenthal, fru dr Stöcker, fru Lischnewska, dr David, dr Block, fru Frida Stéenhoff, fru Cohentervaert-Israel's, dr Klein, fru dr Paolina Schiff.

Som en planta, hvilken länge grott under jorden, slutligen en dag genomtränger jordskorpan och står där synlig i dagsljuset, så är nu också detta förbund en synbar, lefvande verklighet.

Att det sexuella problemet, som så länge tryckt människorna djupt i stoftet, nu i ett kulturcentrum med allvar och på vetenskaplig grund blifvit upptaget till internationell lösning, för detta initiativ ha vi att tacka den tyska intelligensen, den tyska kraften, och som drifkraft bakom dem bägge den tyska humanitetskänslan.

FRIDA STÉENHOFF.

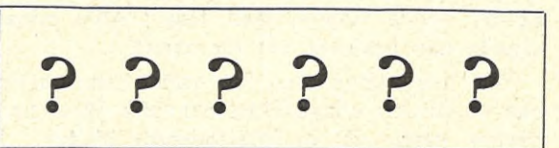
Hvem vill sköta Iduns "Tidsfördrif"?

SOM BEKANT har den person, hvilken under en följd af år skött Iduns Tidsfördrifsafdelning, för någon tid sedan aflidit. Redaktionen har därför behof af en ny, för den ifrågavarande sysslan lämplig förmåga, som vill åtaga sig arbetet, och hänvänder sig i denna afsikt till sina läsare, för att bland dem eventuellt finna personen i fråga.

Som kvalifikationer fordras, att vederbörande naturligtvis i främsta rummet är intresserad af sysslandet med de olika slag af tankeuppgifter, hvaraf vår Tidsfördrifsafdelning består, vidare själf förfogar öfver idéer till roande och tankepröfvande bidrag och förmåga att utarbete dem samt att af det inkommande materialet kunna utvälja hvad som är lämpligt, korrigera och förbättra hvad som brister i språkligt hänseende, det må nu gälla bidrag i bunden eller obunden form.

Eventuellt reflekterande, som ej behöfver vara bosatt i hufvudstaden, torde godhetsfullt ju förr dess hellre träda i förbindelse med redaktionen för erhållande af detaljerade upplysningar, hvarvid det är önskvärdt, att några olika prof på uppgifter samtidigt kunna företes.

RED. AF IDUN.

AFSKEDET.

Af Harald Wägner.

DEN UNGE FÖRFATTAREN Harald Wägner utger i dagarna å Bonniers förlag en samling uddiga små skisser under den gemensamma titeln "Kvinnor". Den här föreliggande novellen är hämtad ur den nya boken.

I TOLF ÅR, icke mindre än tolf år hade inspektör Skog älskat guvernanten på herrgården, och hon hade älskat honom tillbaka i sex. Hans böjelse för henne var ingen vanlig prosaisk kärlekssaga, som kan hopflirtas på en bal med billig dansmusik och bischoff i bålar. Hans kärlek grodde som frö under en lång vinter, den första hon tillbragte som guvernant på den stora herrgården. Den slog rot under en kort och doftande vår och blommade i en lång och hänförande sommar, utan annan näring än sin egen dolda lifskraft.

Fröken Hemmel var blond och litet fräknig och naivt blåögd och ända till löjlighet oerfaren, när hon första gången kom till herrgården. Men guvernantens trista och bittert enahanda historia i en adlig och förnämt välvillig familj gaf henne snart den första allvar samma lektionen i lefnadskonst. En kort och besviken kärlek till en af sönerna i huset gaf henne den andra, svidande hårda läxan, och då var hennes uppfostran fullkomnad. Hon var trist och skygg och maktlös inför alla lifvets lockelser. Den grefliga familjen fann henne underbart bra och användbar. Hon var för dem idealet af en tjänare. Hon blef så blid och stilla och vande sig att utplåna sig själf. Grefvinnan brukade säga, att fröken Hemmel visade den verkliga borgerliga takten gentemot en fin familj.

För henne gingo på detta sätt sex år, sex gånger fullbordades 365 dygn, och fröken Hemmel var icke längre alldeles pur ung. Framför allt stod det inte längre någon doft af ungdom och lifsglädje kring henne. Hon blef blek trots varma och brännande somrar. Brösten voro spåda och vissnade och höfterna smalnade. Hon blef hoptryckt och platt därbak, en förändring, som grefvinnan iakttog med tillfredsställelse. Hon var viss om, att ingen af hennes äldre söner skulle kunna ens etablera den enklaste sommarförälskelse med guvernanten. Och då flickan var 27 år, gaf grefvinnan henne till yttermera visso ett svart klänningstyg, som gjorde henne ännu smalare.

Men under det de sex åren gingo, älskade inspektören Skog henne lika troget och lika platoniskt. Han var en stor och stark karl, som under veckans sex dagar arbetade som en träl, och som behöfde bryta sten och gräva diken en hel dag för att få den nödvändiga sömngifvande tröttheten. Men om söndagarna klädde han sig i blå cheviot, manschetter och stärkekrage och hade tråkigt, så tråkigt att han för det mesta gick i kyrkan. Det var nämligen så långt bort på landet, att det inte fanns någon annan förströelse. Det var inte precis så roligt att gå dit, men han tänkte, att det kunde ju aldrig skada att ha gjort en del goda gärningar. Och så var det ju det, att fröken Hemmel oftast satt där om söndagarna i herrgårdsbänken, så att han kunde se hennes fina blonda hufvud luta sig öfver psalmboken eller ödmjukt mottaga sakramentet ur prestens hand. Eljes var det inte så ofta, han fick se henne. Han hade egentligen ingen beröring med henne. Hon vallade de grefliga barnen och tillhörde i hvarje fall familjekretsen, om också i yttersta periferien.

Uppgif lifvidd (under armarne), midjevidd och kjollängd erhåller Ni till Eder figur fullt tillförlitliga, moderna och eleganta Pappersmönster.

Erhållas omgående till nedanstående pris inom Sverige: Bluslif 40 öre, Kjölsmönster utan släp 50 öre, Prinsessklädning 75 öre, Reformdräkt 75 öre, Barndräktmönster 50 öre, Kragmönster (Pellerin) 50 öre, Kappmönster 80 öre, Nationaldräktmönster 1 kr. Mönster kunna äfven beställas efter andra än våra modeller. Beställning skall då åtföljas af den modell som önskas. Priset är då dubbelt mot det vanliga.

Expedieras portofritt inom Sverige om rekvisition åtföljd af likvid insändes till Mästorsamuelsg. 45 B, Stockholm. Mönsteraffären "Chic".

Inspektoren stod gifvet utanför. Han kom aldrig upp till herrgårdsbyggnaden annat än då han skulle fråga grefven till råds om något, och så vid större kristna högtider, då folket bjöds på hembryggd punsch och fick ta herrskapet i hand.

Men fick han inte se henne annat än om söndagarna, så blef det till gengäld verkligen helg öfver dem, och det behöfdes inte heller så mycket för att få fröet att spira i hans hjärtas obrutna mark. Han lärde sig snart att urskilja hennes steg, då hon gick öfver gården. De hade sitt särskilda kännemärke, som endast hans öra uppfattade. Han fann, att vecken i hennes klädning föllo alldeles särskildt mjukt och vackert, och hennes tysta och barnsliga skratt kunde han höra över alla andras — på långt håll.

Inspektor Skog hade aldrig använt ordet älska, innan han såg fröken Hemmel. Han var liksom en smula generad för det. Och för den lilla förbindelse, han en tid hade med en af gårdens pigor, var en betydligt gröfre nyans af begreppet det enda, som var på sin plats.

Men det kom snart den dag, då han skulle både säga och skriva det ödesdigra ordet.

Utan att egentligen förstå det, gick han sin stora passion till mötes — han visste inte, att han skulle ha en sådan. Men det märktes snart på honom. Han började kamma sig ordentligt hvar dag, och den blå cheviotkostymen kom fram redan tidigt på lördagarna.

Så gick allt sin stilla gång; arbetsdag lades till arbetsdag och de blefvo till veckor, med söndagarna som ett gränsmärke. Inspektoren hade aldrig tänkt på att våga rycka en hårsån närmare sitt hjärtas dam. Han hade under sex år knappast ens talat med henne ensam.

Men så kom det till slut en dag, då slummen fogade det så, att han kom att köra för henne ensam på väg hem från ett bondkalas. Så generad hade han aldrig varit. Han visste inte, hvad han skulle säga. Han fingrade nervöst på tömmarna, så att hästen inte kände igen sin herre, och till slut tappade han, den erfarnaste och rappaste hästkarlen inom ett helt härad, sin piska. Han bet ihop tänderna. Tusen uppslag hvirflade i hans hjärna; han pröfvade dem, fann dem alla ovärdiga föremålets intresse och förkastade dem.

Fröken Hemmel såg med ett intresserat och roadt småleende på sin starke och generade körsvan. Hon betraktade förstulet från sidan det bruna ansiktets trohjärtadt öppna och vinnande drag. Hon såg hur hvit och stark pannan var, när han sköt upp hatten, och förundrade sig öfver att hon inte förut hade lagt märke till honom. Hon önskade på något sätt hjälpa honom ur dilemman och tog upp en tråd, som hon trodde skulle leda långt in i hans intresse.

“Det är en bra häst,” sade hon.

Men han hade just ingen särskild lust att tala om hästar med henne.

“Åhja”, sade han långsamt. “Det finns ju bättre därhemma.”

“Ja, men han springer bra.”

“Märren; ja hon är inte så dålig.”

Paus.

Han förbannade inom sig den tafatthet, som gjorde att han inte kunde konversera.

“Det var en bra predikan, prosten höll i söndags,” försökte hon anknyta till ett gemensamt minne.

“Fröken var i kyrkan med småbarnen?”

“Ja”, svarade hon, “det var en bra predikan.”

“Lilla fröken Greta är allt bra söt,” fortsatte han något djärfvare.

“Ja, de äro ju söta allihop.”

Nu tystnade han, och det skulle blifvit paus igen, men fröken Hemmel förbarmade sig och

uppsökte med fin takt samtalsämnen, som kunde intressera honom. Det erbjöd henne ingen svårighet att underhålla en konversation, och hon gjorde det så mycket hellre som hon såg, hvilken hjärtans innerlig glädje det beredde honom. Hon fick honom att tala om sina sorger och sin längtan efter något mera andligt och upphöjdt, och framför allt rördes hon, när han talade om sin sträfvan att någon gång få komma ut i världen. Han hade aldrig varit längre borta än i Jönköping, hvilket med rätta måste betraktas som tragiskt.

På så sätt gick resan utomordentligt snabbt, och med smärta såg inspektor Skog den sista fjärdingsvägen mot hemmet fot för fot aftaga och förminska. Snart skymtade herrgårdsbyggningen, nu trafvade man uppför allén och med en elegant sväng landade inspektoren framför trappan och aflevererade sitt resällskap.

Innan hon steg af, ansåg han sig böra säga något riktigt fint och belevadt, och så klämde han, ehuru generad, fram det:

“Tack för att fröken, som är så bildad och fin, har varit så vänlig och pratat med mig!”

Hvarpå han, utan att afvakta svar, förströdd och långsam körde upp till stallet och lämnade drängen tyglarna. Så begaf han sig ned till mangårdsbyggnaden, där han bodde. Inkommen i sin kammare låste han dörren väl, letade fram bläck och penna, och med öfivad hand och vresigt knorrande penna skref han i sin fjortonöres almanacka följande betydelsefulla ord:

“Jag älskar Rut Hemmel.”

Så där i ensamheten ansåg han sig kunna utelämma “fröken”.

Och så satte han en prick för den femtonde juli, ty det var den dagen.

Han tyckte att hela saken stod verkligare för honom på det viset.

Det var den femtonde juli 1905, och då hade han redan dyrkat henne på afstånd i sex långa år.

Den kvällen satt inspektoren länge och läskade sin själ med att stirra upp mot hennes upplysta fönster. Knappt i stånd att känna igen sig själf tumlade han slutligen i säng. Fröken Rut Hemmel å sin sida gick till sängs med ett bestämt behagligt intryck af den starke och blonde mannen, som suttit så barnslig och nervös vid hennes sida. Och hans rörande tack för sällskapet hade haft en så uppriktig klang.

Efter den femtonde juli följde många vackra somrardagar. Inspektoren var glad och arbetade som en jätte. Och när ingen hörde det, sjöng han.

Han tyckte om att låta kreaturen eller halmstackarna som ensamt och kritiklöst auditorium lyssna till honom, när han sjöng arian ur Trubaduren:

Hennes skönhet öfverstrålar aaftoonstjärnans mihihilda daaager!

Om han var mera melankolisk, utgöt han sig i den enkla, men dock i sin troskyldiga naivitet gripande strofen om besviken kärlek:

Jag är en fattig sjöfarande,
kommer aldrig mer igen...

Man det var bara, när han var ensam, som han vågade sjunga. Tanken att någon människa skulle veta om hvad han tänkte och kände, fyllde honom med fasa. Allra minst vågade han bekänna det för henne...

För hvar gång han fick träffa henne satte han en prick i almanackan och ofta skref han hennes namn på de interfolierade bladen. I en sten i skogen hade han inristat hennes initialer, men däremot hade han icke gjort något hjärta med en pil igenom. Ty hon hade nå-

gon gång sagt, att hon fann det löjligt. Inspektor Skog tyckte också att det var löjligt...

Prickarna i almanackan blefvo tidtals ganska många, ty osynliga och välvilliga makter styrde ofta deras steg samman. Själva inbillade de sig hvar på sitt håll, att det var slummen...

Så småningom kom Rut Hemmel att hålla af den store och tafatte mannen, som ägnade henne en stum, men påtaglig och uppriktig dyrkan. Hon kom att hålla så mycket af honom, att hon ingenting högre önskade än att få bli hans och vara ensam med honom, likgiltigt hvar, när och hur.

Men hon aktade sig väl att visa det. Våluppfostrad som hon var, måste hon naturligtvis dölja det för sin omgifning, och hon hyste en berättigad motvilja mot att inviga någon annan i sina känslor. Och att med en min förråda för honom sina känslor, kunde ännu mindre komma i fråga. På måfå, utan att veta något om sina utsikter till vinst, måste hon göra sin insats i spelet, om hon ville vinna något.

Det var lätt att se på honom, hur det var fatt. Det benade håret, de alltid pressade benkläderna, den färgrika kravatten voro redan de tydliga tecken. Den grefliga familjen, som af princip inte tog ofrälse kärlekshistorier på fullt allvar, men gärna såg att medelklassen gifte och förökade sig, hade roligt åt honom, men önskade samtidigt, att det skulle bli något af. Det närmade sig nu den tid, då flickorna voro uppväxta och skulle i pension i staden, och fröken Hemmel skulle bli öfverflödig. Men dessförinnan ville de gärna se flickan, som de uppriktigt höllo af, placerad för framtiden och helst i närheten.

Men det tycktes aldrig vilja bli någonting af. Inspektor Skog vågade aldrig förklara sig. När han var ensam på sin kammare, intalade hans hjärta honom tusen och åter tusen vackra och ömma ord, som han skulle säga henne dagen därpå. Men när han nästa gång råkade sitt hjärtas dam, var hans tunga lika stum som förut. Han blef generad, stammade och sade värre sottiser än han egentligen som förälskad hade behöft säga.

Men när han aldrig uttalade sig, kunde hon naturligtvis inte med en min uppmuntra honom. Hon skulle dött af blygsel, tyckte hon, om det nu kanske inte var så, att han verkligen ville ha henne. Och hvad skulle hon tänka? Hvarför förklarade han sig inte?

Tiden gick. Och den stackars inspektoren hade ofta svåra dagar. Ibland ville hon låta honom känna sin makt, och då fick han en rynkad panna och några snäsiga ord att grubbla öfver om natten. Till dess nästa dag ett mildare tonfall gjorde honom mycket lycklig, men icke mera säker på sin sak. Afgörandet, som dock varit så lätt att få, vågade han aldrig ta.

Hellre då de ensamma aftoonstundernas ljufva smärta, då hoppet vaggade honom till ro.

Så kom sista sommaren.

Det var nu bestämt, att fröken Hemmel skulle flytta. Hon hade ingenting mera att uträtta. Somrardagarna löpte snabba sin kos, fruktansvärdt snabba för dem båda. Rut Hemmel blef alltmera dyster. Hennes ögon blefvo stora och melankoliska och hvilade ofta med ett förebrående uttryck på inspektor Skog. Och när ingenting hjälpte, blef hon alltmera sluten och skydde hans sällskap. Och när de någon gång råkades, var hon kall och snäsiga. Efteråt ångrade hon sig förstas omätligt.

Äntligen beslöt grefvinnan att göra slag i saken. Det ställdes till en liten fest, med utfärd per båt till en lummig och vacker holme, en halftimmes väg därifrån. Inspektoren och fröken Hemmel voro med, och på hemvägen trollade grefvinnan behändigt, så att de båda

blefvo ensamma i en båt och kommo långt efter de andra.

När inspektoren såg, hur det var, fattade han att ögonblicket var kommet. Hjärtat klappade hårdt under den hvita västen med blanka gula knappar.

Fröken Hemmel satt med slutna ögon i aktern, som om hon väntade något, och hon såg inte på sin roddare.

“Det är bra vackert i afton,” sade han och hvilade på årorna.

“Ja,” sade hon, “det är alldeles lugnt — —”

“Nu reser ni, fröken Hemmel!”

“Ja, jag måste väl det!”

Nu var stunden inne. Båda kände det och tego, förvirrade af ögonblickets spänning.

Han öppnade flera gånger läpparna som för att tala, och spänningen gjorde henne utom sig. Och i förblindelsens ögonblick, medan tusen förvirrade tankar korsade hennes hjärna, kastade hon in ett ord, som ledde strömmen på afvägar, och frågade:

“Finns det mycket fisk i sjön?”

I nästa ögonblick förstod hon, hvad hon gjort, och ångrade sig så bittert, som någon människa kan ångra en handling.

Det blef en kort paus.

“Fisk!” sade han med en grumlig och underlig röst. “Jo, nog finns det fisk i sjön. Men den är dålig, den är så satans usel, så det finns inte så fördömdt dålig fisk i hela Sverige!”

Och i detsamma tog han med all sin styrka ett tag med årorna, så att skaften buktade sig och det forsade fräsande hvitt om fören.

Hon såg upp på honom med en blick, så bedjande och ångerfull, att om han sett den, skulle han ha veknat som vax.

Men han såg den inte. Han rodde så att årtullarna knakade, den blanka vattenspegeln krossades och kvällsfriden på den lilla sjön var störd.

Det andra sällskapet, som väntat på afstånd, sågo kraftprovet och trodde i sin enfald, att allt var klart och att inspektoren rodde för att visa sin glädje.

“Det gick fort!” ropade grevinnan leende. “Välkomna!”

Sällskapets förväntansfulla leende byttes i outsäglig och gapande förvåning, när inspektoren med kraftiga årtag förenade sig med flottiljen och de fingro skåda två dystert för-mörkade ansikten.

I tvungen stämning styrde man hem, och grevinnan plockade ner det billiga rhenvin, hon tagit fram att fira förlofningen med. Den kloke trotjänaren Löfgren, som under trettio-årig tjänst förvärfvat sig en afsevärd psykologisk skarpblick, insåg, att flaskorna troligen aldrig mer skulle komma fram, och drack ut dem på natten.

Så löpte de sista dagarna undan. Fröken Hemmel höll sig mest på sitt rum och grät. Inspektoren gick omkring som ett åskmoln.

Den allra sista dagen kom, och slutligen äfven den stund, då vagnen stod framme för att föra henne till stationen. På särskild befallning af grefven skjutsade inspektoren guvernanten. Man kunde ju aldrig veta . . .

Det togs farväl. Smålickorna gräto, äfven grevinnan var rörd och fröken Hemmel smälte i tårar.

Hästen lunkade trist åstad på väg till stationen. Det var samma ekipage, i hvilket inspektor Skog första gången hade skjutsat henne för sex år sedan. Sex år. Han kramade krampaktigt tömmarna och teg. Hon snyftade alltjämt.

Så voro de framme. Kofferten bars på tåget,

HERR OCH FRU BJÖRN BJÖRNSSON. FOTO. FÖR IDUN AF HÖFFOTOGRAF A. BLOMBERG.

Kära gäster.

ÄTER GÄSTAS Stockholm af den alltid välkomne norske konstnären, som förra hösten utgjorde Svenska teaterns dragningskraft som professor Tygesen i “Geografi och kärlek”. Denna gång är det med regissören Björn Björnsson vi skola göra bekantskap. Dramatiska teatern har, såsom redan omtalats i dagspressen, uppdragit åt honom att iscensätta “Maria Stuart i Skottland”, faderns ungdomsverk, hvilket nyligen med betydande framgång återupptagits på Nationalteatret i Kristiania. Här har stycket förut getts på gamla Dramaten, där Elise Hwasser utförde titelrollen, hvilken nu skall innehas af fru Bosse.

Uppsättandet af “Maria Stuart” blir hr Björnssons debut som regissör i Stockholm, så till vida som att det är första gången han här sätter upp ett stycke med svenska artister. Annars äger man ju i minne Nationalteatrets gästspel för flera år sedan, då hans regissörs-egenskaper på ett lysande sätt lades i dagen. Björn Björnssons sällsynta förmåga att entusiasmera och att på pricken delge skådespelarna sina impulser har också gjort honom till en på kontinenten uppskattad “reseregissör”, som bl. a. anlåtats på de förnämsta scenerna i Berlin och Wien.

Äfven med en uppläsningafton har konstnären nu velat glädja Stockholmspubliken. Kanske spelar det urnorska Björnssonska gemytet aldrig så fritt och smittsamt lifsbetaget som just på estraden, där han ger sig helt i alla skiftande stämningar.

Under Stockholmsbesöket åtföljes hr Björnsson af sin maka, en mörk skönhet af hälften syd-tysk, hälften engelsk extraktion. Men talar man med fru Björnsson, skulle man tro sig höra en norska: med så genuin accent talar hon sin mans språk, som hon läst sedan sitt giftermål för ej fullt två år sedan. Och norskt temperament är det, t. ex. när hon berättar hur “rasende morsomt” det är att följa Björnsson på alla hans färder. Men samtidigt har fru Björnsson också något af kontinental typ, kultiverad och intelligensbetonad, såsom framgår af hennes fångslande konversation.

Efter ännu några turnéer ämnar hr Björnsson till julen bosätta sig i Paris, där förut hans mor och syster ha sin hemvist. Därnere är det hans afsikt att ägna sig åt författarskap.

— IP.

fröken tog farväl af stinsen och klef upp. Med ögonen halft skymda af tårar tog hon en sista överblick af den lilla stationen, där hon stigit af för tolf år sedan. Hon vågade inte se på honom. Han sade inte ett ord. Plattformdörren smälldes igen och han stod nedanför och väntade med hjärtat kväfvande fullt af känslor. Aflägsset hörde han, hur stationskarlarna svuro de sista svordomarna öfver sina kollar och godsvagnsdörren smälldes igen.

Stinsen tog flaggan och vecklade upp den.

Inspektor Skog såg upp och mötte hennes ögon.

Då brast det inom honom:

“Älskade!”

Ui — hvisslade lokomotivet, drog några stö-nande andedrag, som kväfde hennes bäfvande, men glada svar.

Inspektoren sträckte fåfängt armarna efter tåget, som rullade bort.

Den kvällen drack inspektor Skog sig till oigenkännlighet drucken, innan han lämnade stationen. Han kom i slagsmål, utdelade blod-viten och råkade i dödlig fiendskap med den förträfflige stinsen, som varit hans gode vän i många år.

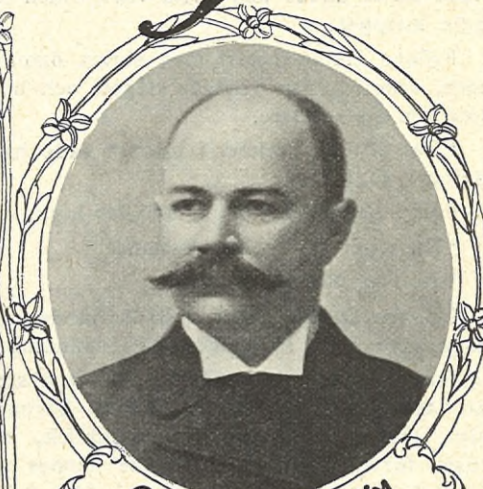
Och på hemvägen körde han halft ihjäl den stackars oskyldiga märren, som aldrig riktigt hämtade sig efter den resan.

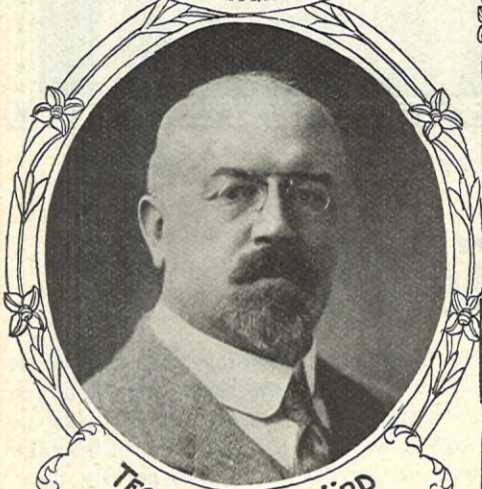
Den nya regeringen.

ALBERT EHRENSVÄRD
CHEF FÖR UTRIKESDEPART.

GUSTAF SANDSTRÖM
CHEF FÖR JUSTITIEDEPART.

TEODOR ADEL SVÄRD
CHEF FÖR FINANSDEPART.

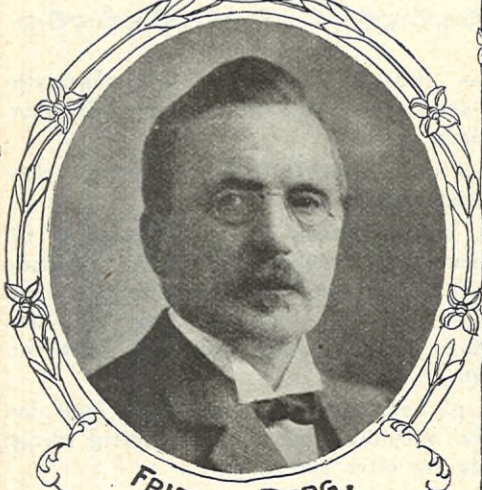
AXEL SCHOTTE
CHEF FÖR CI VILDEPART.

DAVID BERGSTRÖM
CHEF FÖR LANDTFÖRSVARSD. P.

JACOB LARSSON
CHEF FÖR SJÖFÖRSVARSD. P.

FRIDTJUVERG.
CHEF FÖR EKLESIASTIKDEP.

STATSMINISTER KARL STAAFF

DEN ALLMÄNNA rösträttens första tillämpning medförde en betydlig minskning af högerpartiet inom riksdagens andra kammare, medan de frisinnade höllo sig kvar vid samma numerär som förut och socialdemokraterna sprungo upp till att stå jämställda med de moderata. Den första direkta följden däraf var ministären Lindmans afgång, och konungen uppdrog då åt häradshöfding Karl Staaff att bilda den nya regeringen.

Vi meddela i dag porträtt af de nya ministrarna som nu ta makten och ansvaret i arf. Statsministern Karl Staaff, som sedan 1897 tillhört riksdagen, där han varit ledare för liberala samlingspartiet, var som bekant chef för Sveriges första vänsterministär.

Utrikesministern, greve Albert Ehrensvärd som är jur. dr och fil. kand., har senast varit envoyé i Washington.

Justitieministern Gustaf Sandström, advokat i Gefle, har inom riksdagen tidigt gjort sig bemärkt och förskaffat sig en auktoritativ ställning.

Krigsministern David Bergström, generalkonsul i Finland och framstående frisinnad politiker, samt sjöministern v. häradshöfding Jacob Larsson äro våra första civila försvarsministrar.

Civilministern Axel Schotte var liksom David Bergström och Fridtjuv Berg medlem af den förra Staaffska ministären.

Finansminister är den bekante jordrotten och politikern friherre Theodor Adelsvärd från Åtvidaberg.

Doktor Fridtjuv Berg, målsmannen för de frisinnades undervisningsprogram, har återtagit sin post som eklestikminister.

Jordbruksminister är landbrukare Alfred Petersson i Påboda, och konsultativa statsråd äro hofrättsråden Bror Petré och Karl Joh. Stenström.

BROR PETRÉN
KONSULTATIVT STATSRÅD.

KARL STENSTRÖM
KONSULTATIVT STATSRÅD.

ALFRED PETERSSON
CHEF FÖR JORDBRUKSDEPART.

Damernas utställning i Köpenhamn.

“DAMERNAS UTSTÄLLNING” är den första i raden af åtskilliga utställningar, Köpenhamns industriförening under de närmaste åren ämnar hålla i “Tivoli” i Köpenhamn. Vid anordnandet af denna utställning, som står under drottningens protektorat, har Industriföreningen biträds af en krets af damer, bland hvilka särskildt märkas amiralskan *Gad* och professorskan *Matzen*.

Hvad man vill framställa på utställningen, är kvinnan i hemmet, eller rättare kvinnans hem, sådant hennes flitiga fingrar byggt upp det af allt, hvad konst och industri räckt henne. Så se vi där en mängd prof på kvinnoarbetet i hemmet och för hemmet. I ett par fall bli vi till och med vittne till, hur alla dessa saker, som pryda vårt hem, bli till: här se vi några unga damer, sysselsatta med att måla på porslin, där några andra, som väfva och knyppla — och knappt ha vi lämnat de flitiga knypplerskorna, förrän vi befinna oss i maskinhallen, där ångväfvermaskinerna och de elektriska symaskinerna surra. Kvinnors flitiga fingrar ha här som annorstädes ersatts med maskinen — men alltjämt är det hennes öga, som vakar öfver arbetet, reglerar och leder det.

När vi lämnat den bullrande maskinhallen bakom oss, känna vi det dubbelt tyst och lugnt i den lilla sal, som ägnats åt handarbetet. I alla dessa brodyr- och textilsaker spåra vi åter de flitiga kvinnofingerarna, det tysta, långsamma arbetet i hemmen, som lefver kvar trots maskiner och fabriker. Från hundratals hem ha de samlats hop, alla dessa handarbeten af olika slag genom förmedling af två delvis filantropiska föreningar “Dansk Kunstflidsforening” och “Foreningen til Gavn for Kvinders Haandarbejde”.

I denna sal träffa vi också på några svenska bekanta: knypplingar och hemslöjdsalster från fröken Ehrensvärds knypplingsskola på Tosterup vid Ystad, samt därjämte några prof på växtfärgadt garn, hvilka väckt en rätt stor uppmärksamhet på utställningen; växtfärgningsmetoden är nämligen icke känd i Danmark.

Vi passera förbi ännu några afdelningar med handarbeten, med konstsaker o. s. v., och ha därmed fått en överblick af alla de småsaker, som pryda ett hem. Nu gå vi öfver till själfva

DANSKA KONUNGAPARET BESÖKER UTSTÄLLNINGEN. I FÖRGRUNDEN DROTTNING LOUISE OCH AMIRALSKAN GAD, DÄR BAKOM KONUNGEN OCH PROFESSORSKAN MATZEN.

hemmet — eller det, som kan bli ett hem, när kvinnan satt sin personlighets prägel därpå. Det representeras af en lång fil rum, från ett matrum med stela moderna ekstolar kring det dukade bordet med Juliane Marie-ställ och bordlöpare af lefvande blommor, och till en salong i ljus empir, från en sportskoj, där damen öfvar sig på sin cykel, och till ett orientaliskt kabinett med dess mjuka och makliga elegans öfver smyrnamattor och små turkiska rökbord.

Hittills ha vi uteslutande hållit oss till kvinnans hem — nu träda vi hennes personlighet ett steg närmare: vi se, hur hon är klädd och hur hon smyckar sig. Vi se henne i sidenpenjoar i den eleganta budoaren och i hermelin-brämad sammetskappa på gatan. Vi beundra en mängd vackra smycken — bl. a. några som utförts af konstnären Kaj Bojesen och där man för första gången sammanställt

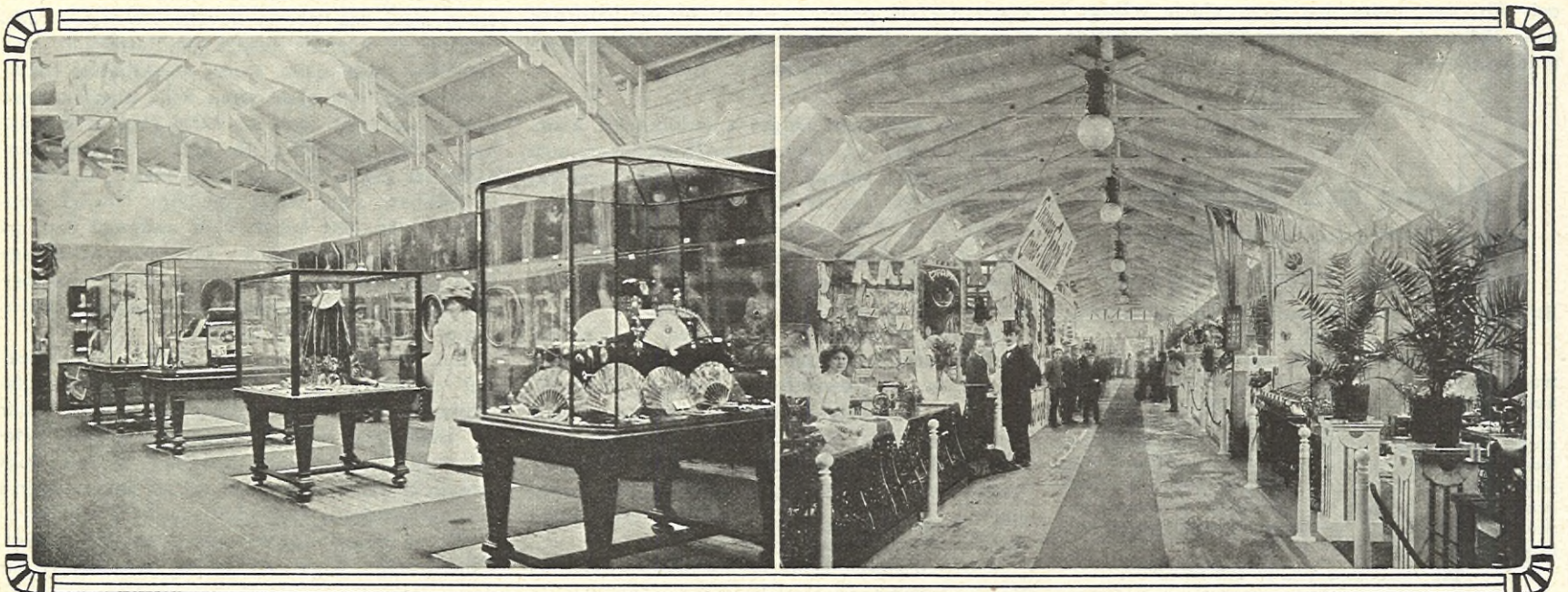
silfver och porslin. Och i en liten kuriositetsshop, som vi väl närmast få kalla den, tillhörande en doftande utställning från en större parfymaffär, få vi till och med kasta en blick in i en modern dams toaletthemligheter: skönhetsmasker, som släta ut rynkorna, “grefvinnan Donners skönhetsmedel” som, påstås det, här för första gången ställes till borgerliga damers disposition, kineshår, som kemiskt blekes och färgas om i alla möjliga nyanser för att bilda de rikaste damfrisyrer!

Men först i den historiska afdelningen möta vi verkligen något af kvinnans person — i den moderna afdelningen har man hållit den iskymundan; eller har man menat att kvinnans väsen låg i kläderna? Visserligen har man försett den historiska afdelningen med underrubriken “Kvinnans klädedräkt genom tiderna”, och i åtskilliga monter visas lyxartiklar och klädespersedlar, som kvinnorna begagnat i forna dagar. Men det är dock icke blott klädedräkten från gångna tider, som återges af alla dessa kvinnoporträtt och kvinnoframställningar, hvaraf afdelningen väsentligen består. Det är gångna tiders kvinna, vi här möta. Kokett, djärf och graciös blickar hon mot oss ur rokokons sirliga dräkt. Under förra århundradets sedesamma kråka slår hon blygt ner sina småktande ögon — kanske har blicken drunknat i krinolinjolens yppiga veck, eller hvilar den på brodyrbågen och klavecinen där under henne i salen. Båda dessa kvinnliga attribut har man för öfrigt förstätt kombinera i “syskrinsklavret”, ett lustigt instrument för våra ögon, men onekligen praktiskt och klädsamt för den tidens poetiskt anlagda unga kvinna.

Men där ute, i den moderna salen, där visar vår tid sitt praktiska sinne, där spela autopiano och klaver, som kunna transponeras i fem olika tonarter, och i maskinhallen surrar den elektriska brodermaskinen och namnar ett halft dussin näsdukar på ett par minuters tid.

Det är, som vi se, omväxlande bilder från kvinnans hemlif i forntid och nutid, utställningen ger oss; låt vara att åtskilligt, åtminstone i den moderna afdelningen, fått träda i affärsreklamens tjänst, och att det rika materialet kommit öfverskådligt att brista en smula.

EBBA THEORIN.

TILL VÄNSTER: DEN HISTORISKA AFDELNINGEN. I MIDTMONTERN EN GOLDBRODERAD SAMMETSKAPPA SOM TILLHÖRT DEN SVENSKA DROTTNING DESIDERIAS KRÖNINGSDRÄKT. TILL HÖGER: INTERIÖR AF MASKINHALLEN.

Spalten om böckerna.

DET VORE LÄTT att affärda *Algot Sandbergs* roman *Fru Dora*, som litteratur betraktad, med några ord. Den är intet mästerverk. Personerna föra författarens talan, ej sin egen. Hur skulle de kunna det, då de inte ha någon inre nödvändighet att existera. Fru Dora själf från topp till tå har tydligen utan något befruktande verklighetsinflytande sprungit fram ur herr *Algot Sandbergs* egen hjärna. Men om *Jupiter* på detta lättvindiga sätt lyckades skapa inte endast en verklig kvinna, utan en gudinna, så kan inte samma ära tillerkännas herr *Sandberg*. Han har frambragt en marionett, som sprattlar och skriker på författarens order till en drömd tredje-radspubliks antagliga gamman.

Fru Doras man är, det få vi veta, en verklig man. Hur skulle han kunna vara annat, då han representerar alla de dygder, för hvilka herr *Sandberg* i detta sitt verk och kanske därutöver, slagit sig till riddare. *Henning Elmén* är i sanning beundransvärd och torde i det verkliga lifvet ha få motstycken. Möjligen skulle han dock ha väckt ännu större aktning, om han ej behöft använda fullt så många månader att bringa sitt lilla hysteriska hustruvåp till förnuft.

Den tredje personen, ormen, hvilken icke oaktadt titelbladets falska skylt är fru *Dora*, uppträder i skepnaden af en kvinnlig journalist. Hon kallas af fru *Dora* "liderlig", och uttrycket är synnerligen passande, om ej salongsmässigt, men hon blir oaktadt denna påtagliga egenskap ej mera lefvande. Äfven hon rör sig, talar och syndar på författarens befallning och utan nöje vare sig för henne själf eller läsaren.

Så långt är ju den ledsamma historien författarens ensak och kan endast betunga hans litterära samvete, men nu kommer härtill, att han i sin bok velat lämna ett afslöjande af ett tidsondt, hvars djupa fara han upptäckt, nämligen kvinnorörelsen, som naturligtvis representeras af ormen.

Jag vet lyckligtvis ej, om dessa förmenta afslöjanden äro att tillskrifva bristande kunskap eller bristande heder hos författaren, eller om ännu någon bevekelsegrund kan uppletas tillräckligt stor att motivera ett smutskastande af de osjälfviska sträfvandena hos ett antal modiga kvinnor att göra tillvarelseskampen något mindre bittert ojämn för den del af mänskligheten, som verkligen måste kallas vanlottad, så länge inte det manliga ädelmodet växer öfver de snäfvå gränserna af silkestrumpelitteraturens horisont.

Om bitterheten och orättvisan i denna stridskrift har sin grund i fruktan för det nalkande nederlaget, så måtte ställningen i fiendeläget verkligen vara förtviflad.

Vi ha knappast längre anledning att klaga öfver bristen på svenska originalböcker, som utan att göra anspråk på rangen af mästerverk, tillfredsställa det af öfversättningslitteraturen odlade krafvet på roande nöjesläsning, böcker, där det verkligen "sker något" och där det finns ett eller annat att undra öfver, som man får veta på någon af de sista sidorna.

Advokatens umgänge af *Cecilia Wendel* tillfredsställer afgjordt denna fordran och ger något därutöver: en visserligen flyktigt skisserad, men ofta träffsäker psykologisk analys. Boken ger några mer eller mindre afsiktslösa sidoslängor åt kvinnorörelsen, slängor af det gamla traditionella slaget och riktade med vapen smidda af oskuld, om de jämföras med *Algot Sandbergs* förgiftade pilar.

Karl Svensson Graner, författaren af en i fjol uppmärksammas debutroman, utsänder en samling berättelser under den gemensamma titeln *Skogsberga by*. Bokens första sidor innehålla

en prosadikt *Skogen, ängen och ån*, som på ett lyckligt sätt anger hela bokens stämning. Den målar i mjukt väljudande ord, som genom alliteration och assonans stundom verka sångbara, författarens fädernebygd Smålandslandskapet. Denna lilla inledning har något af artistiskt raffinemang, som spänner redan förut väckta förväntningar. Dessa förväntningar fyllas knappast fullständigt af bokens alla berättelser. Två af de till längden omfångsrikaste *Det hårda glas* och *Fiolen* ge en otillfredsställande förnimmelse af att innesluta intentioner, som författaren ej förmått konstnärligt fullfölja. *Det hårda glas* är berättelsen om en liten gosse, som växer till man och som genom hela sitt lif stöter emot omöjligheten att nå sin drömda lyckas land. Tanken är om icke originell så åtminstone poetiskt tilltalande, men utförandet verkar stundom ren diletterantism. I *Fiolen*, som dock tekniskt står högre, är greppet om ämnet och hufvudpersonen löst och förmår inte hålla det dock väckta intresset spändt.

Till gengäld äro några af de mindre novellerna ypperligt gifna, främst de, där det goda folket i Lillegården eller deras grannar skymta fram, och där den dämpade, vemodigt skämtsamma tonen får en klang af barndomsminnenas mystik.

Språk och ordval vittna öfverallt om ett öra, sänkligt för väljudets skiftningar, men ordens allra intimaste klang är inte alltid allmän riksegendom. Den uppfattas och njutes endast helt af den, som i likhet med författaren har till ursprungligt uttrycksmedel det ödmjuka och sjungande småländska tungomålet.

De långa dagarna af *Ejnar Smith* är anmärkningsvärdt fullfärdig novellistik af en som jag förmodar ung författare, förut bemärkt genom ett i fjol utgifvet och äfven i landsorten speladt förtjänstfullt skådespel: *Erlingsnäs*.

Humor lär vara en osvensk egenskap, och där den uppträder i litteraturen verkar den inte sällan importerad. Kanske applåderas den därför så mycket starkare. Men äfven humorn kan verka svensk. Den nyssnämnde författaren af *Skogsberga by* har en liten tunn åder af svenskt skämtlynne, men dess källa väljer inte synnerligen djupt. Hos *Ejnar Smith* går den ned till det schakt, där sorgen och döden bo, men de komma inte dess leende att stelna. Det är verkligen ett leende, inte ett danskt eller franskt hängrin.

I novellen *Fröken Tidemans visiter* får denna humor ett nästan burleskt uttryck, men inte ens så stöter det.

Det sagda betyder emellertid inte, att *Ejnar Smith* är en öfvervägande skämtsam författare. Hans sista och största novell: *Det fjärde budet* skildrar en hopplös svensk familjetragedi. Jag använder med afsikt denna särskiljande lokalbestämning och skall strax söka angifva hvad som tyckes mig utmärka detta slag af svenskhet. Tragiken ligger här icke i de yttre händelsernas komplikation, ej heller i en karaktärsolikhet, som måste medföra olösliga konflikter, utan helt enkelt i en nationell brist på psykologisk uppfattning, som gör så många aktningssärliga medborgares hem till straffanstalter, där resultatet endast sällan blir delinkventernas moraliska förbättring.

Det är denna brist, som *Ejnar Smith* lyckligt exponerat i ett antal karaktäristiska familjegräl, och med en naturlighet, som tyder på rikedom af det tillgängliga stoffet. Berättelsen är utom det litterära af ett högt moraliskt värde och borde sättas synnerligen i familjeförsörjares och familjemödrars händer.

De tre föregående novellerna ha olika ämnen. Konstnärligt högst ställer jag den första, där de beräknadt enkla uttrycksmedlen räcka till att lefvandegöra och individualisera hvar och en af de medhandlande, tecknade mot bak-

Vera Lindblad.

Torsdagen den 28 sept. afled i Stockholm i en ålder af endast 19 år fröken Vera Lindblad, dotter till revisorn i statskontoret Erik Lindblad och hans maka, född Möller.

Efter genomgångna skolstudier aflade hon 1910 mogenhetsexamen vid Lyceum för flickor och var sedan dess an-

ställd vid kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik.

Vera Lindblad efterlämnar minnet af en synnerligen begåfvad och älsklig ung kvinna, och deltagandet inför hennes tidiga bortgång har varit allmänt såväl inom hennes stora vän- och kamratkrets som inom det ämbetsverk hon tillhörde. Detta deltagande tog sig också det vackraste uttryck vid Vera Lindblads begrafning å Solna kyrkogård. Den rikt blomster-smyckade kistan bars till grafven af sex den aflidnes manliga kamrater, och en hedersvakt med standar från studentsamfundet inom S. S. U. H. paraderade. För öfrigt närvaro en mängd studentkamrater samt lärare och lärarinnor vid Lyceum för flickor.

Vår nya följetong.

SEDAN VILMA LINDHÉS intressanta roman "Ulla Grip" nu slutförts i vårt Romanbibliotek, börjar i dag en ny skildring, "I Harald Toftes gård, berättelse från lifvet på Färöarna i gamla tider" af *Jenny Engelke*.

Författarinnan torde vara vår läsekrets välbekant alltsedan hon i våras i *Idun* spalter publicerade den underhållande serien "Något om brefskrifning i flydda tider" och har för öfrigt genom sina böcker "En stor svensk småstad", "Prosten Ranks ättlingar", "Brita Marie" m. fl. förskaffat sig en stor och tacksam publik Sverige rundt.

Helt visst skall också den nu i *Idun* började skildringen intressera vår läsekrets, ty för det första räkna ju vi svenskar en om och aflägsen frändskap med Färöarnas befolkning och för det andra har man aldrig tråkigt i den älskvärda och erfarenhetsrika författarinnans sällskap.

Årets tolf kapitel.

Decemberpristävlingen, den sista för året, har till ämne:

Original eller kopia?

Ett kapitel om damernas omstridda förmåga af själfständigt konstnärligt skapande.

Här gäller det att uttala det vägande ordet i en tvistig fråga, som är århundraden gammal. Vi uppmana till lifligt deltagande i pristävlingen, då det är af stort intresse att afläsa den allmänna opinionens hållning i våra dagar. Täffingskrifter, som skola vara försedda med påskriften: *Idun* artikeltävling, samt åtföljda af författarens fullständiga namn och adress, måste vara inlämnade till redaktionen af *Idun* senast den 31 oktober 1911. För den enligt redaktionens åsikt bästa artikeln utfästes ett pris af

ett hundra (100) kronor

och den prisbelönade uppsatsen inflyter i något af *Idun* decembernummer.

grunden af en olycksbådande höstmorgons grå dager.

GERTRUD ALMQVIST.

Från scenen och estraden.

OM REDAN Svenska spörsmål och kraf (1906) af dr *Adrian Molin* var ett ord i sinom tid, ett stycke sprängämne, ägnadt att väcka djupare eftertanke beträffande politisk-sociala frågor, vidga blicken och hjärtat, ett uttryck för fosterländskhet i detta ords bästa mening, så står det nya alstret af hans talangfulla penna "*Vanhäfd*", som nu i dagarne utgifvits på Norstedt & Söners förlag, ingalunda sin föregångare efter.

Det är delvis erfarenhetsrön från dr Molins senast med statsbidrag företagna studieresa till Amerika, som här på ett lika klart som fängslande sätt framlägges till offentligt begrundande. Dessutom återfinner man föredrag och en uppsats, som redan varit publicerad i en af Emigrationsutredningens bilagor. Inom parentes sagdt, är det beklagligt, att icke dessa högeligen aktuella och lärrika skrifter äro mera kända samt i billighetsupplagor åtkomliga för hvarje intresserad medborgare. Skrifter som dessa dr Molins nya inlägg i Emigrationsfrågan "*Vanhäfd*" ha en stor mission att fylla i vårt på nationell känsla så blottade land. Denna känsla, som dr Molin betecknar som den på "djupet liggande stämmningsmakt, som uppehåller folkens lif och är af lika lifsförande innebörd, som den är ogripbar för alla dem, som icke känna den." Ty, "endast ett starkt Sverige, eller ett Sverige, som vill bli starkt, kan binda sina barn." Detta kan endast ske genom ett praktiskt grepp på problemet. Och så utvecklar han på sitt raska sätt, huru vi skola uppnå denna styrka "genom effektiv folklig reformpolitik med nykter affärs-mässig läggning och med konservativ hänsyn till värden, som förtjänat att konserveras." "Lära oss att begripa, att det inte är fråga om medicin och filantropi och barmhärtighet och all denna sentimentalitet, som förknippats med egnahems-saken," utan målmedveten, planmässig teknisk organisation, ledning och kontroll — egenskaper utan hvilka ingen fast materiell grund öfverhufvudtaget kan skapas. Platsförmedling, jordpolitik, skol- och upplysningsarbete, energiskt bedrifvet — allt kan och bör bringas att tjäna nationella syften och bland dessa först och sist skapandet af goda hem åt landets barn.

Icke minst tänkvärda äro kapitlen, som handla om medlen att stärka solidariteten mellan Sverige och Svenskamerika samt hänföra det ömse-sidiga uppskattandet af fel och förtjänster till deras rätta proportioner. Kort och godt, en bok full af tändande uppslag, en kompetensens och det målmedvetna arbetets hyllning. "Må hvar och en göra sitt yttersta, ty däri ligger vägen till framgång." Endast så kunna vi råda bot på den vanhäfd, som på många håll låter våra naturtillgångar ligga i träde, som orsakas af den hos svensken inneboende lojheten och det rådande lät-gå-systemet.

DAGMAR WALDNER.

HVAD ÄR BERÄTTIGADT i kvinnans sträfvan efter politiskt inflytande? En analys och ett förslag af B. O. I den lilla broschyren med ofvanstående titel, hvars författare är en stockholmsadvokat, behandlas kvinnofrågan och rösträttskravet med en aktning och ett allvar, som äro ägnade att verka synnerligen sympatiskt just på hans motståndare. B. O:s förslag att lösa kvinnornas rösträttsfråga genom att låta männen utvälja några kvinnor att representera kvinnokönet i riksdagen, torde lika litet nu väcka någon anklagning som det förut gjordt. Kvinnorna skulle ju ej få utvälja sina egna representanter och deras plats skulle bli den af tillkallade sakkunniga med ett mycket ringa inflytande. Det är ej *okunnighet* om kvinnornas kraf som komma de styrande att negligera dem, det är vissheten att de ej äga makt att genomdrifva dem, och detta förhållande kommer ju ej att ändras. I sin argumentering yttrar B. O. några kloka ord, men lider af det felet att tro sig bättre än kvinnorna själfva känna deras behof.

SIGFRID SIWERTZ' friska och gemytsdjupa talang vann en berättigad framgång med komedien "*Visdomständerna*", som är ett godt stycke arbete med undantag af de båda inledningsakterna, hvilka ur scenisk synpunkt fått en mindre lyckad gestaltning.

Beträffande styckets innehåll och litterära egenskaper har en annan penna redan i förra numret behandlat desamma, hvarför jag in-skränker mig att med några ord omnämna det sceniska utförandet.

Komedien har en rikedom af figurer och bland dem är den skarpsynte och humoristiske juveleraren Torelli centralbilden, skildrad con amore af författaren och spelad af hr Personne med hela den bravur och hvasst mejslade karaktäriseringskonst, som han i så rikt mått disponerar. Den unge arkitekten Ekeblad, som på ej alltför långt håll är befryddad med Gregers Werle, tolkades samvetsgrannt af hr G. Hillberg, och fröken Zanderholm gaf rätt god illusion åt en kattlik och grym kvinnotyp, som här gick under signaturen skådespelerska. Fröken Åhlander som arkitektens gamla mor och fröken Cassel i en mjuk flickroll förtjänat ock att nämnas med erkännande. Mycket karaktäristisk var hr Browallius som en infam skandalskrifvare och redaktör för ett smutsblad. Men tvifvelaktigt torde vara, om författaren lyckats ge figuren tillräcklig samhörighet med dagens svenska storstadssamhälle.

Premiärpubliken mottog stycket med varmt intresse och hyllade ostentativt författaren.

Intima teaterns andra program, en engelsk komedi "*Phyllis*" af C. Hamilton, har ett bra uppslag, af hvilket en diktare antagligen skulle ha kunnat göra en ypperlig lifsbild, som ryckt åskådarna med sig genom teckningens sanning och figurernas själiska rörelsekraft. Men författaren är ingenting annat än en habil dialogskrifvare — när han har sina lyckligaste ögonblick, väl att märka, ty i öfrigt tillåter han sig en sentimental och pladdrande replikväxling, som möjligen kan fördragas i ett shillingmagasin, men absolut ej på en litterär dramatisk scen.

Phyllis är historien om den förtryckta och illa behandlade guvernanten, som längtar efter lifslyckan och här får den sig erbjuden genom att bli älskarinna åt en rik vivör. Likgiltig för världens dom följer hon honom och får ett 14-dagars-paradis vid Rivieran; längre räcker nämligen ej härligheten, ty hennes älskare står plötsligt beröfvad alla sina ekonomiska resurser och nödgas resa till Australien för att skapa sig en ny ställning. Nu går det upp för så väl Phyllis som hennes Jack, att de äro bundna vid hvarandra genom en djup, stark kärlek, och sedan Phyllis efter litet ord och gestkrångel funnit sig i att bli hans hustru, bär det af för paret mot nya och mera stabila lyckomöjligheter.

Stoffet har, som sagdt, åtskilligt för sig, men den konventionella formen och grunda karaktärsteckningen trubba af alltsammans.

Fröken Doris Nelson gaf i Phyllis roll prof på god scenkonst; det var klo i hennes harm, jubel i hennes glädjeutbrott och en ganska trovärdig patos i hennes sorg. Till mästernskapet har hon gifvetvis ännu ett stycke att gå, men hon hinner nog dit också, såvida hon tål be-

römmet, som nu torde bli hennes farlige följeslagare en tid framåt. Vivörens roll hade lagts i hr Lavéns vana händer, han konverserade ledigt och roligt, men tragiken besvärar honom synbarligen och därför blef tredje akten en enda stor möda för hans talang att brottas med.

Den som vill ha sig en ordentlig skrattkväll bör gå och se Vasateaterns senaste program "*Ballongen*" af en fransk farsfirma Nancey och Armont. Som farsörer äro fransmännen alljämt oupphugna, deras burliska lynne och förmåga att hitta på befängda scener bekräftas ånyo af de båda nämnda författarne. Egentligen ligger det något perverst i att skratta åt bedragna hustrur och otrogna män, och den enda ursäkten är här att finna i de båda mennens godmodighet och liksom på lek gjorda sned-språng och den friska munterhet, hvarmed fruarna finna sig i sitt öde och på slutet ta sina slarfvar till försörjare till nåder igen, sedan de fått deras löfte om orubblig trohet för framtiden. Som ny klut på det gamla motivklädet ha författarne begagnat sig af en ballong, i hvilken de båda äkta männen säga sig företaga luftfärder i vetenskapligt intresse, under det de i själfva verket lefva bång med sina små vänner i Paris. Och af den kombinationen har uppstått en skrattretande andra akt med oväntade och komiska situationer, hvilka få ett flott och suggestivt utförande af hrr Hedlund och Winnerstrand. De båda fruarna som täfla med hvarandra i fågning och pikanteri, spelas bra af fruarna Winnerstrand och Ekberg, och som en liten pigg modist är fröken Andersén rätt illusorisk. Hr Lundberg agerar spiritistiskt medium och faller i trance, så att publiken viker sig dubbel af löje. Det är väl succés.

På Lilla teatern gifves en "*grotesk*" af Franz Molnar kallad "*Försvarsadvokaten*," där det drifs ett blodigt skämt med höga rättvisans handhafvare och hvari en slipad inbrottstjuf ställer de vanliga lifsbegreppen på hufvudet och själf blir så godt som hederlig karl. Saturen är bra grof, men på sina ställen af en ljungande effekt, som ingen kan motstå. Spellet går emellertid allt för tungt för en fars af detta kynne. Bäst är hr Hammarén i en kvinnosnärjande poliskommissaries skepnad; hr Stiller har nog i hufvudsak rätt bra grepp på sin roll, men detaljerna tillvaratagas ej som de borde. En så genomkultiverad tjuf måste vara betydligt halare och snabbare i allt hvad han gör och låter. Advokaten utfördes af hr Bohman, men han brast i den komiska karaktäriseringen.

Folkteaterns nya program ståtade med två svenska original, men glädjen öfver denna den svenska dramatikens blomstring varade icke premiärkvällen ut. "*Skandalen*" af V. Cronholm visade sig vara det allra otymligaste försök till små-stads- och skvallersatir. Af K. G. Ossian-Nilssons "*Gamlemor och hennes pojkar*" hade man väntat mera, handlingen var jämmerligt spak och orkade långa stycken inte röra sig ett steg framåt. Fröken Törnberg gjorde emellertid gamlemor ganska illusoriskt och publikens gunstling hr Wallén presterade ett spel, som höjde sig betydligt öfver Folkteaterns medelnivå.

ARIEL.

Hr Personne som Torelli i "*Visdomständerna*".
Jæger foto.

Det bästa läkemedlet är
NISSENS
ÄKTA BRÖSTKARAMELLER
Enda tillverkare A.-B. Nissens Manufaktur, Norrköping.

Doktor A. Kjellbergs
kurs i massage och sjukgymnastik.
Begär prospekt! Stockholm.
Mästersamuelsgatan 70.

Gymnastikdirektörsexamen
afslutas efter 2-årig kurs af kvinnliga elever vid
Sydsvenska Gymnastik-Institutet.
Ny kurs börjar 18 sept.
Prospekt gen. **kapt. J. Thulin, LUND.**

Vid
Professor Unmans Institut
börjar 2 okt. ny (ett-årig) kurs i **Massage och Sjukgymnastik.** Begär prospekt! Brunkebergsgat. 9, Stockholm.
Barnmorskan Fröken Elsa Hellman åtager sig praktik i Stockholm och landsorten. Läkaref. på begäran. Adr. Banérg. 27, Stockholm. Tel. Ö. 3277.

Den som vill undvika att i sommartid få en röd och fräknig hy bör ingnida den med **Oatinecrème** som är en naturprodukt framställd af ren hafre.
Huden får genom rationellt bruk en vacker varm färg.
Oatine finnes öfverallt samt hos A. W. Nording, Biblioteksgatan 11 och Drottninggatan 63, Stockholm.

SANITAS. Specialaffär för Sjuk- o. Hälsovårdsartiklar.
Dambindor 95 öre pr. duss., med libband 1.25. Stäckade d.o. Sprutor, Sköljkannor, Bräckband, Nappar o. Bindor. Landsorts-order exp. omgående. Rekv. från 5 kr fraktfritt. Odengatan 39, Stockholm.

Äkta Hårnät
bäst och billigast direkt från Svenska Hårnätimporten, adr. Stockholm Va. Stort prof mot 45 öre i frimärken.
Momentan. Bästa färgmedel för hår och skäg. Är för hälsan oskadligt. Verkan ögonblicklig. Fäller ej vid tvättning. Pris 5 kr. per sats.
Ziwertz Efttr., Göteborg.
Återförsäljare rabatt.

Javana Lelu
det bästa medel för erhållande af långa ögonfransar och tjocka ögonbryn. Pris 6 kr.
Franska Parfymmagasinet,
21 Drottninggatan 21, Stockholm.

Damer som önska
förhindra rynkor att uppstå, eller borttaga sådana, samt erhålla en fin och mjuk hy böra använda endast **Fönix-pasta.** Säkraste medel. Bruksanv. följ. Diskret exp. Pris 2 kr. pr burk. H. Bjelke, S. Förstadsgat. 45, Malmö.

Misspydande härväxt
borttages för alltid med **Trianon-pasta** utan efterlämnande af märken eller rodnad i huden. Absolut ofarlig luktfritt medel - icke pulver. Bättre än elektrolytisk behandling. Användes dagligen med övrig framgång i min praktik för skönhetsvård, vid oehandling såväl i ansiktet som å kroppen. Pris 5 kr., till landsorten mot postförskott. Försändes diskret. **Maria Enquist,** Biblioteksgat. 6-8, Stockholm. Riks Norr 390. Allm. 22662.

Bästa järnmedel, utmärkt styr- och föreskrives af många läkare.
Ferrin
Apoteket Lejonet, Malmö.
Finnes äfven i form af **Tabletter.**
Fås på apoteken.

OLAUS OLSSONS KOLIMPORT- AKTIEBOLAG
- Etableradt i Stockholm 1880 -
1:a Anthracit
Hushållskol Cokes Briketter
Allm. Telefon 868, 4735, 4736, 393. Rikstelefon 179, 6610.

MAGGI'S
Buljong-Tärningar äro bäst!
1 Tärning gifver ¼ liter finfin buljong.
Namnet MAGGI garanterar alltid en utmärkt kvalitet
Maggi-Bolagets Niderlag, Stockholm, Norra Bantorget 22. A. T. 18629. R. T. 8091.

Nytt! Barnens första kartbok av Alf. Lundgren. 80 bilder, teckningar och kartor med text. Ombärlig för alla barn de första skolåren. Direkt från Expeditionen Brahegatan 36, 2 tr., Stockholm. 1 krona.

FÖR HÖSTSÄSONGEN 1911!
Nu utkommen!
Iduns Modellkatalog Nr 4
med ett rikhaltigt urval af säsongens bästa modenyheter.
Till salu i alla boklädor, hos alla tidningsförsäljare och portofritt från Iduns expedition, Mästersamuelsg. 43, Stockholm.
Pris 60 öre.

Har Ni försökt **LAURENTI Kome-Cacao?** Inte det!? Köp den då!
Den haren Ger hälsa och godt humör!
Inte det!? Köp den då!

MYRSTEDT & STERNS AKTIEBOLAG
STOCKHOLM. • Kgl. Hofleverantör. • KUNGSGAT. 5.
Allm. Tel. 45 67. Rikstelefon 563.
Sveriges största Specialaffär i
Mattor, Möbeltyger, Gardiner, Möbler
m. m.
Största lager orientaliska mattor.
Allt till mycket låga, bestämda priser.

Svenska Slöjdföreningen
utlottar årligen i fyra dragningar mönstergilla alster af konstindustri, konsthandverk och konstslöjd i värde varierende från kronor 6,000, 5,000, 4,000 etc., etc., intill 25 kronor per vinst. Lott för helt år 15 kronor eller med omättning, till 2 kr., 8 kr., 4 kr. och 6 kr. per respektive klass. Återstående dragningar den 14 september och 14 december. Utställning och lottförsäljning 16 Birgerjarlsgränd.

Nobynäs Hushållsskola.
Kurs från 15 jan. till 15 mars.
Bildade flickor mottagas af Nobynäs Herregård, härligt läge nära sjö och skog å småländska höglandet. Grundlig undervisning i hushåll, väfnad, handarbeten m. m. meddelas af examinerade lärarinnor. Väl inredda rum och hushållslokaler. Rikstelefon. Förfrågningar och anmälningar ställas till Fru E. von Kothen, Nobynäs pr Frinnaryd.

Lektioner i Linnésömnad för damer som själfva önska förfärdiga sina underkläder, spets- och skjortblusar samt barnkläder o. d. Praktisk metod af undertecknad. Hvarje elev disponerar en symaskin. Fru Thyra Sandström, Humlegårdsgatan 23, 1 tr. Riks 11587. A. T. Ö. 514, kl. 11-3.
Kurs i Linnésömnad, utan träckling, börjar 16 okt. Undervisning af skicklig lärarinna med 16 års praktik. Beställningar emottagas, lager af tyger, broderier och spetsar. Billiga priser. Skepparegatan 17. Tel. Öst. 1061.
Augusta Löfqvist.

Dans, Plastik och Calisthenics.
Privatlektioner o. kurser för enskilda o. sällskap. Kurgsholmsgat. 6. A. T. K. 2666 Rikst. K. 285
Elsa Björkman, elev af fröken Else O. Reiersen, Köpenhamn och Fru Emilia Valbom, Balettmästarinna vid K. Teatern, Köpenhamn.

Nyheter uti VADMAL
140 cm. breda, å kr. 2: 40, 3: 25, 5: 50 pr mtr.
Norrköpings Ullspinneri. 9 Hötorget, Stockholm.

För Engelska sjukan,
som bryter ut vid alla åldrar intill 40 år, fås säker hjälp med utvärtes medel af undertecknad, som har 35 års praktik i Engelska sjukans behandling.
De mest framträdande symptomen äro blodfattigdom, slappa armar o. ben, gnatigt lynne, ingen sömn, ingen aptit, somliga äta mycket, men magra ändå, kroppen blir upplöst i slem som stockar sig i lederna och medför kyla, klåda och utslag. Blir ej slemmet utrensadt brytes kroppen sönder. Ingen behöver resa hit. Beskrif symptomerna. **Sæda Lemmar** kunna bli återställda. Brev besvaras mot dubbel porto.
Tusentals intyg finnas.
Hanna Bengtsson, Malmö.
Regementsgatan 32.

Svenska Mönstertidningen
Konstslöjds- o. Handarbetstidning.
Pris halfår 2.75, kv. 1.50.
Prenumerera.

Platsförsäljare! Obs.!
Blomsterintresserade damer med stor bekantskapskrets kunna erhålla lönande agentur genom att till vänner och bekanta distribuera lättsåld artikel. Svar med porto till "Pimus", Iduns exp.
Stor avans! Ringa arbete! Skrif genast!

Annonsera i Idun!

OBS.! Snabbtändande veckar!
CLARA LJUS
Clara Stearinljusfabrik,
Lars Montén, Stockholm.

Mellins Food
är bästa kraftnärning för svaga, klena barn i alla åldrar. Förradas af läkare. Köpes i apotek, speceri- & drogaffärer.

18,177,000 kr. skola utlottas å 1889 års Stockholms Teater-premie-obligationer. Dragning den 1 nov. och är högsta vinsten

15,000 kr.
För endast kr. 1:50
erhålles kontrakt med ensam vinsträtt å en obligation; för kr. 5: - å fyra st. o. för kr. 10: - å tio obligationer, portofritt. Dragningslista gratis. Beställningar insändas till **Obligationskontoret**, Stora Nygatan 27, Malmö.

Med D:r Reichs Kaffe.
Närande, hälsosam dryck för friska och sjuka. Härlig arom. Hög kvalitet! Nästan coffeinfritt. Originalpaket om ½ kilo å 1 kr. Direkt försäljning från **Werner Holmstedt**, Bryggareg. 4, Sthlm. Prof. o. prospekt t. landsorten mot 20 öre i porto. Ombud, äfven kvinnl. antagas.

Med detta nummer följer Iduns Romanbilaga, ark 19.